МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 65 (4078). ШИНАРДИ, 1 июнь 1965 шу. Мах 2 кап.

ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЕ ШУРА КИЙЧЪЯРА ПЛАН

1965 шера 81 эзар тонн шура яккха — иштта да Нохч-ГIалгIайчен колхозийн совхозийн фермай къахьегамхоша семилетка тIеххьарча шера шоашта хьалхашка оттадаь декхар. Шу доладеннача хьалхарча денoшке а оарцагIбаьннаб республика хьайбаш леладераш хьайбай продуктивность лакхъяра, паччахьалкхенна дукхагIа шура ялара, тIаийца декхараш толамца кхоачашдара.

ЧIоагтIа хьинар айденна, деган гIоздаьнна къахьегаш ба уж КПСС ЦК мартовски Пленум хинначул тIехьагIа. Дукхха а дукхагIа долча боахамаша денгара денга дукхагIа йоах шура, лакхъю цун хьоанал, дукхагIа йокх паччахьалкхенга. Дика хоамаш ух Грозненски района боахамашкара. Укх шера хьалхарча квартале шура кийчъяра план кхоачашъярах КПСС обкоми Министрий Советен карара-кара тела ЦIе байракх яьккхар цу районо. Кхы а чIоагIагIа деган ураэтта къахьегаш ба грозненцаш шоллагIча квартале. Апрель беттачул шозза дукхагIа йоаккхар цар шура май бетта. 25 мая 81 процент кхоачашъяьй района боахамаша паччахьалкхенга шура йоххкара ах шера план.

Грозненцашта тIеххьа боагIа шура кийчъяра план 77 процент кхоачашъяь наурцаш. Кхыметтел дахкача женей деттача доахаиннеи а кхоачам билла даьгIенаш яц укхаза. ХIаьта а шура тIа-тIа дукхагIа йоаккх фермаша, хIана аьлча баьцаш, рожь, кени викеи, иштта кхыйола культураш дIа а юш доахаина дажа моттигаш IалашЬю цар. ХIанз баьццарча конвейер тIа даж детта доахан, оттаяь режим а йолаш.

Дика къахьег Сунженски района хьайбаш леладераша. Къаьстта дика латт шура яккхара а паччахьалкхенга йохкара а гIулакхаш XIX партсъезда, Кирова цIерахча колхозашка, иштта кхыча боахамашка. Апрель бетта йоаккхаш хинначул цкъаи — ахаззеи дукхагIа йоакх шура май бетта, масала, XIX партсъезда цIерахча колхозе.

Иштта латт гIулакхаш республика дукхагIа йолча районашка, дукхха а дукхагIа долча боахамашка. Цхьабакъда, эррига республика хьайийцача паччахьалкхен заданеш кхоачанъяра машинара яц шура кийчъяра темпаш. Ах шера планах дIаяла езача шурех дикъагIа дакъа гарота шура я хIана республикана тIаийсар. Геттара во латт гIулакхаш Советски, Ведана, МалгIабика, Нежай-Юрта районий боахамашка. Цар геттара кIезига еннай паччахьалкхенна шура. Укх шера хьалхарча ялх бетта дIаяла езача шурех ах а дIаеннаяц, масала, Ведана районерча колхозаша, кхы а кIезигагIа кийчъяьй шура Советски района боахамаша.

Хетаргахьа ах шера план кхоачашъе дага а бац цу боахамийн районийн кулгалхой. Из хьахьокх, хIанз эггара буц тоаеннача хана а цар дIатела шура дувцилга йоацаш кIезига хилар.

Доахан дика дац, даьгIенаш эсала я яхаш тайп-тайпара бахьанаш доах цу районашкарча боахамий кулгалхоша паччахьалкхенна шура дIаялара план кхоачаш а ца еш эррига республика юха хIана увз оаш, аьнна хаьттача. Цхьабакъда, уж бахьанаш кIал кIийле йолаш дац. Пулакх ледара латтара керттера бахьан да болх тесса лелабар, бокъонца боахама доал де ца хар, цу районий производственни управленеши райкомаши хьайбай боахам чIоагIбара бокъонца уйла тIа а яхийта оарцагIа ца ялар, цар фермашта лерттIа кулгал ца дар.

Шура кийчъяра ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра мел эшар долаш да вай республике. Кхоачам болаш дахка доахан да вай, дика даьгIенаш я, доакъара база хьаяра эша хьалаш да. ХIара ферма рентабельни а цун хьайбаш продуктивность лакха йолаш а хилийтара эша хьалаш Iалащде новкъостал ду паччахьалкхено а. План кхоачашъе торо йоацаш цхьаккха район а боахам а бац вай республике.

Парте райкомаша, производственни управленеша, колхозийн совхозийн кулгалхоша эггара хьалха де дезар да фермаша план кхоачаш ца яра бахьанаш бокъонца довзар, беррига теркам уж дIадахара тIабахийтар. Фермашка бахийта беза дикагIа бола коммунисташ, специалисташ, болх бовзаш а инициативни а бола практикаш, беррига хьайбаш леладераш оарцагIбаха беза фермай болх тоабара.

Хьайбай продуктивность лакхъяра эггара дикагIа йола ха я хIанз латтар. Цкъа-дале эрий яьнна баьпаш я доахан доажаде, юаргхиннай дIайийна баьцаш, доакъара дийна рожь, кхыйола культураш. Къаьстта дика тоаенна даьгIенаш я хIанз лоаман районашка. Цу даьгIенех а доакъара йийнача культурех а бокъонца пайда эцар, салоIа а детта а мара чу ца доаладеш дийнахь а буc а доахан доажадар, ханнахьа хий моладар, деттар, кхы гIулакх дар — из да хIанз керттердар.

Цхьадолча боахамашка лоха я шурий товарность, дукха шура дIаухийт боахама чурча гIулакхашка. Цу гIулакхага хьажа беза боахамий кулгалхой, специалисташ, производственни управленей болхлой, цхьаккха а килограмм шура яха ца йоагIача дIагIоргIйоаца хьал оттаде деза хIара боахамо.

Доккхий социалистически декхараш тIаийцад хIара ферма хьайбаш леладерачa семилетка чакхйоалача шера. Уж декхараш кхоачаццара хьайбаш леладерашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржае еза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, тIаийца декхараш кхоачаш мишта ду наха дIахайта деза. ЧIоагтIа теркам тIабахийта беза хьайбаш леладерашта юкъе бу политически а культурни а болх тоабара. ХIара ферме хила деза культурно салоIара эша хьалаш, газет дешаш, беседа еш агитатор, кхы эшараш.

Паччахьалкхенга йохкаш йола шура совъяккхара чIоагIа лоархIам болаш ла бахача нахагара хьайбай продукташ ийелга вIаштIехьдаккхар. Цхьабакъда, дукххача районашка ледара латт из гIулакх. Къаьстта эсала лел из болх Веданеи МалгIабикеи районашка. Моттигашкарча Советий, боахамий кулгалхой, партийни организацей декхар да из болх тоабар, эррига юрта актив оарцагIъяккха еза бахача нахагара хьайбай продукци эцара.

Хьалхарча квартале ханал хьалха кхоачашйир республика хьайбаш леладераша шура кийчъяра план. Темпаш лох ца еш хьадоагIа вай дукхха а дукхагIа дола боахамаш шоллагIча квартале а. Юртбоахама органий, партийни организацей, боахамий кулгалхой декхар да ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра беррига хьайбаш леладераш оарцагIбахар. Хьалха латтача боахамаша Iоаьвча опытах бокъонца пайда эца беза, ханнахьа итогаш еш, уж наха дIайовзийташ, тIехьабусарашта новкъостал деш ленински принципех лелае еза социалистически яхь.

Беррига низ — ах шера план кхоачашъяра!
ДукхагIа ле Даьхенна шура!

Бераш лорадара Дунен халкъашта юкъера Ди

☆

ИРАЗ ДАРАШ

Бераш лорадара Дунен халкъашта юкъера ди 1-ча июне белгалдаха оттадаьд ялхайтта шу хьалха Дунен халкъашта юкъерча демократически кхалнаьха федераце.

Цу дикача традице тIом юхатохара новкъостал дар дог доах наха, духхьал машаро мара дахьаргдац бераштa ираз.

Шерагара шерага шерлуш латт бераш лорадара халкъаша лоаттабу къовсам.

ЦхьоагIо йолаш дегIаух кхалнаьха, хьехархой, дайнаной, профсоюзни тайп-тайпарча организацей болам. Къонача тIехьен, берий ираз бахьан цар лоаттабеча къовсама уйла цаI я цар.

Советски конституце маьлха кIал денгара денга хоалуш, тоалуш доагIа вай халкъа, иразерча берий вахар.

Советий Iаьдал эттача хана дена берий йоакхо еш хьайоагIа вай парти, советски правительство.

Хьамсара бераш! Вай дах шийтайпарча, коммунизма седкъа лепача хана.

БоккхагIа бараш тIемашта даьккхача советий Iаьдало дегIоза, иразера берал деннад шоана.

Шоана хьалха шерра йийлай двореций, клубай, кинотеатрий, школай, берий учреждений наIараш. Шун торо я шоай инициативеи творчески самодеятельности дегIайоалае.

Шоай даьшта хила майоаттIара йола тIехье хила, коммунизм хьалъерий эстафета тешшаме дIаяхьа новкъостал дергда шоана школе еннача кIоаргачеи чIоагIачеи знанеша.

ХIара шера эзараш пионерашеи деннархошеи салоI пионерски лагерашка. Города арарча лагерашка салоIаш 11 эзар къона грозненец хургва укх шера, хIаьта Грознерча лагерашкеи площадкашкеи — 19 эзар. ДIахо сакъердамера туристки походаш, соревнованеш, сакъердамера ловзараш.

«Лепа ленински седкъий» яхача Эрригсоюзни соревноване дакъа лоацача котъяьннача города къонача ленинций групп укх деношка пионерски дружинас мога а яь «Артеки» «Орленоки» яхача Эрригсоюзни лагере ягай.

Цхьабакъда, массадолча берий дац шун дар санна иразера берал. Капиталистически мехкашкарча шун хана долча берий берал хала да. Дерригача дунен тIарча берех ах даькъа школашка деша бокъо яц. Африкерча миллионаш долча бераштa школа доска бIаргадайнадац.

Цхьабакъда, колониальни мехкашкарча халкъаша шоай кортамукъале бахьан цахаддаш къовсам лоаттабу, царех дуккха бараша яккха а яькхай из.

Адама дагайоаллача коммунизма новкъа бодача вай мехкага хьежаш да деррига адам.

Вай сийлахь йоккхача хана маьшара хилалаш, тха хьамсара бераш!

В. ВАЙРАДЯН,
ВЛКСМ Грозненски горкома секретарь.

КНДР ТIЕМА ДЕЛЕГАЦИ А. Н. КОСЫГИНА ТIАЭЦАР

СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина 28 мае Кремле тIаийцар къаман оборона министра заместитель, генеральни штаба начальник эскара инарал Цой Гван керте вола КНДР военни делегаци.

Безамерча доттагIала хьалашка хиннача къамаьлашка дакъа лоацаш бар КНДР къаман оборона министра заместителаш — ВВС а ПВО а командующи инарал-полковник Ким Дэ Хон а инарал-полковник Чон Бен Гак а, инарал-майор Сын Ен Су, хIаьта иштта Советски Союзера КНДР посол Ким Бен Дик а военни атташе воккхагIа вола полковник Цо Ден Гер. Советски оагIонгахьара къамаьл деча дакъа лоацаш бар СССР Министрий Совета арахьарча экономически бувзамашта йолча Паччахьалкхен Комитета председатела заместитель инарал-полковник Г. С. Сидоровичи инарал-лейтенант Г. Ф. Воронцови.

«КРАСНАЯ ЗВЕЗДА» ЯХАЧА ГАЗЕТА ЛЕНИНА ОРДЕН ЕННАЙ

28 мае торжественни собрани хилар «Красная звезда» яхача газета редакце, издательства, типографе коллектива. Из газета Ленина орден ялара хетаьяр.

ЧIоагтIа детташ тIоараш а доладаьча собранена СССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела А. И. Микояна дIа а енна, Ленина орден дIаийцар газета керттерча редактора Н. И. Макеева. Газета из совгIат деннад эскареи флотеи лични состав, советски кагирхой советски халкъа, цун герзашцарча низий турпалерча традицешца хьалхкхебеш, керда тIема техника Iомаяра бIуний тIема кийчо лакхъяра бIухой оарцагIбоахаш цо боккха беркатера болх барах.

«Красни звездага» дIайха моаршал луш къамаьлаш дир Советски Союза маршала Р. Я. Малиновске, журналисташа.

Къамаьл дир А. И. Микояна. ДоагIаш деннача совгIатаца цо дег тIара даькъала йийцар газета коллектив, керда толамаш цар дахар ловш ловца баьккхар.

(ТАСС).

БУРГАСЕ БЕЗАМЕ ВIАШАГIКХЕТАР

СОФИЯ, 29 май. (ТАСС). ХьоашалгIа яха Болгаре йола, КПСС ЦК Президиума член, КПСС ЦК секретарь М. А. Суслов керте латта КПСС делегации делегацена хьалхабаьнна болгарски партийни кулгалхойи тахан город Бургасе хилар, яхаш хоам бу БТА агентства.

БКП Бургасски окружной комитета бюроца вIашагIкхийттача хана советски партийни деятелаш хьежар округа промышленность, юрта боахам, культурни вахар дегIадарта а идейно-политически балха цхьадолча дешашка а. Хьаьший чIоагтIа уйла тIаяхийта хьежар партийни балха формашкеи промышленни предприятеш а лаьтта леладу къахьегама кооперативни боахамаш а вIашагIдоххкара дешашкеи.

Цул тIехьагIа советски хьаьший хилар Бургаса юххерча мехкдаьтта химически комбинате а соахка мехка эггара дикагIа лаьрхIача, Христо Ботева цIерахча къахьегама кооперативни лаьтта леладеча Бургасски боахаме а. Кооператорашка моаршал луш, М. А. Суслова белгалдаьккхар, цар толамаш болх дика вIаштIехьбаккхари юрта боахама дакъе БКП ЦК-ас лелаю политика нийса хилари бахьан долаш даьха хилар.

Делкъел тIехьагIа Маьлха оагIув яхача Iаьржача форда йистерча курортни комплексага хьожаш хилар хьаьший.

ЦЕЛИНЕРА КЪАХЬЕГАМА БIАЬСТИ

ЦЕЛИНОГРАД, 29 май. (ТАСС). 12 миллион гектар совгIача лаьтта кIа дIадийнад Целинни краерча ахархоша. Атта дIадензар цар из укх шера: хьалха ена бIаьсти екъа яр. Цхьабакъда, целинникаш толамца чакхбаьлар цу халача экзаменах. Трактористашеи сеяльщикашеи сменах цаIи ахи — шиъ норма кхоачашйора. Агрономийн Iилмахойн хьехамех пайда а эцаш, цар дикагIча ханашка чакхдаьхар кхашкара балхаш, тIоадал Iоаьвча хьаьнача лаьтта фу дIадувлга вIаштIехь а доакхаш.

Целине дукхагIа дIадийнад чIоагIа аьле цIи йоаккхаш дола кIаш. «Саратовски-29», «Безенчукски-98» — цу сортех долча кIиша дIалаьцад кхоалагIа дакъа хIана дац аьнна дола кхаш. Миллион гектара тIа дIадийнад ка болча ялатий жемчужина оалаш дола чIоагIа кIа.

Укх тIеххьарча деношка довIаш дийлхад краерча дуккхача моттигашка. Цхьатарра тIадаьннад ялаташ.

КХАШКАРЧА БАЛХИЙ—ЛЕРТТIА ТЕРКО!

☆ ☆ ☆

ЯЛАТАШ ЧУЭЦА КИЙЧА БА

Дика хьийкъа гуйран кIа кхачаш латт «Гудермесский» совхозе. Дика хиннаб мукх а. Из деррига а механизатораша дика къахьегарах хьахинна да.

Дика тоадаьча лаьтта массехк дийнахьа гурахьа ялаташ дIадийра ахархоша. Уж бицбаланзар иштта оттаьача ханашка дIадийнача ялаташта минеральни удобренеш товса а. Цудухьа хьийгача къих дика беркат а даьннад.

ХIанз лоацача хана цхьаккха а ка боа ца беш чуэца деза семилетка тIеххьарча шерара ялаташ. ХIаьта уж чуэца доладе деза ха гаьна яц. ХIанззе а денз, кулг вIашка ца дуллаш кийчдала деза уж чуэца. Из кийчо еш ба «Гудермесский» совхоза механизатораш. Цар шерагара шерага доккхий толамаш доах ка бола ялаташ чуэцара балхаш сихеи дикеи чакхдахарца. Соахка республике хьалхарчарца баьлар уж доа ца деш 3000 гектара тIара ялаташ чуийца.

Толама къайле сенах латт? Боккхача къахьегамах даьнна беркат хьахьоккхаш дола дакъа да ялаташ хьоккхилга йоах механизатораша. Лоацача деношка ялаташ чуэцача хана деза да хIара сахьат а. Цу хана еза ха зехьа ца йоаяра хьалхагIе а массе оагIорахьара кийчо е еза. ХIаьта керттердар — комбайнаш кийча хилар.

Цар йоакхо яьй укхаза гурахье а денз. Соахка ялаташ чуийца ма даьллинге а, машинаш центральни усадьбе йоалайир, дика йилар, даьгта хьекхар, кIал когаш а дегIа Iанна дIаоттайир. ХIанз дикача хьал тIа я комбайнаш, телха меттахьа яьннаяц резина.

Бутт хьалхагIа денз, ремонт е йолаяьй ялаташ хьокхача машинашта. ХIанз геттара сихьеннай из. Нийсача мугIарагIа латт ялаташ хьокха шоаш лела 15 комбайн. Царех хIаранена йоакхо еш юхе хьувз мазутах лепаш йола комбинзонаш тIаювха нах. Хьинар айденна ба механизатораш. 10 балха дийнахьа эррига комбайнашта ремонт яь бовла лаьрхIад цар.

Ремонт еча дакъа лоацаш 30 сагва хIанз. ДукхагIа болх бераш комбайнераш шоаш ба. хIаьта слесараша царна новкъостал ду.

Дика болх беш да комбайнех доакха моторaш. Iай яьй царна ремонт. ХIанз тоадеш латт ходовой доакъош, подборщикаш, ча гулдергаш.

ХIанз подборщикашта ремонт яь боалаш латт комбайнераш. Прудков Николайи Шамаев Iабдул-Халади. Цхьа сахьат а сеца латташ, ха яккханзар соахка цар агрегаташа. Царех хIаране 700 гектара тIара ялаташ чуийцар.

Эррига къайле сенах латт аьлча, из латт, йоах механизатораша, комбайнах доалла сакхат оаха, мел зIамига из дале а, цIендаь дIалоаккхаш хиларах. Цахаддаш болх бергбола машинаш мара яхац оаха кхашка ара.

— Ер цуржин гой шоана, — хьайза болата аьшкасаьрг хьахьувкх тхога механизатора. — Дош доацар да аьнна хеталургда-кх ер, цхьабакъда, нагахьа санна ер хIанззе а дена ниис ца йойя эггара болх дукхагIа сихбеннача ханна саца латташ сахьаташ даха тарлу комбайно. Цул а вогIа, дукха ялат дов а тарлу.

По дувцар харц да ала йиш йолаш дац. ДукхагIча даькъе техника кийча хиларах тийша да ялаташ чуэцача толам балга.

Цхьабакъда, нийса да, «Сельхозтехнико» запасной оатхалашцеи хувцаш долча доакъошеи шоаш дика Iалашбац яхаш болча комбайнераша дувцар.

Цхьаболча механизатораша шоаш еш латт ремонт сацийтай ча гулдерга пхонах доакха загалаш, матора шкиваш, кхеста оасаш, подбарабанникаш санна йола оатхалаш ца хилар бахьан долаш. Аккумулятораш вIалла я а яц. Цу дерригача хIамаша ремонт тIехьайоах.

Тхо пецдаьлар, пайдана яц аьнна дукха хана денз юкъера яьха хинна подборщикаш, цIена яраш юхе латташехь а, юхаметтаоттае гIерташ боахка механизатораш бIаргабайча. Из хиннадар, «Сельхозтехнико» совхоза яхкийта подборщикаш доккхий сакхаташ доахкаш—заводо дIакхоачашданза диса балхаш долаш хилар. Подборщикий тховнаш тIа гIолла долха наькъилгаш стандартага хьежжа дац. Цхьан боарамагIа дехкадац йолхьингаш.

Боахама специалисташа лерттIа подборщикаш йийхай шоашта «Сельхозтехникагара». Цхьабакъда, запасной оатхалаш телараша къаьсттача комиссе акт йийхар, цул тIехьагIа мара кхоачашдергдац аьлар дехар. Из цар мел яьхар хIанз а даь даланза да. Из саготагIа дола дош сихха къоаста а даь ремонт яь яккхара механизатораша новкъостал доре бакъахьа дар «Сельхозтехнико».

Г. ОСМАНОВ.

Сурта тIа: комбайна ремонт еш ба комбайнераш Шамаев Iаблул-Халади (аьрдехьа) Салим-Султанов Шамшиди.

Н. Кобнашвиле сурт.

☆

ГIУЛАКХ ДАРГА ХЬЕЖЖА

Лоацача хана дIайийнай Ачхой-Мартана районерча «Лермонтовский» совхоза кхаш леладераша юртбоахама культураш. ХIанз царна гIулакх деш ба укхаза.

Деган гIоздоалаш хоза хийтар тхона Кесаев Абдул-Рашида кулгалдеча звено кха бIаргадайча. 58 гектарах 43—44 гектара тIа оасар даьд укхаза, ужжал свекла нийлх а яьй. Шоай балхах лаьца Абдул-Рашида дувц:

Шн-ший кхай тIа оасар даь а свекла нийлхъяь а баьлча сагота боацаш бац тха звено членаш. ХIаране ший гектара тIа а ца деш массехк саг цхьана дIа а этта ду цар свеклана оасар. Цу гIулакхо лаьхбу царех хIаране бехктокхам, дикагIа Iов болх. Ишта болх беш хилча балха тIара а ваьнна чувахa, хьа ца воагIаш Iе, е балха тIехьавала йиш хилац. Дукха болхлой ба тха звеноца геттара дика болх беш.

Соахка хIара гектара тIара, юкъера лаьрхIача, 260 центнер шекара свекла чуера нов. Кесаева звенос. Укх шера кхы а дикагIа хьувкъае лерхI цар из культура.

Цхьабакъда, цхьайолча звеношка йоаггIача бесса йоакхо яц цу балха. Цудухьа оасаро хьалдукъаш латт свекла кхаш.

Совхоза центральни усадьбана аьтта оагIорахьа улл Умарова Айше кулгалдеча звенос шекара свекла дIайийна 50 гектар хула кха. Iалаьмате чIоагIа хьалхьайнад укхаза оасар. Цхьабакъда из дIадоахаш боахка нах бIаргагацар тхо цига хиннача дийнахьа.

Мичаб болхлой? Мичав бригадир вола Умаров Мухьмад? Уж мичаб ховш саг вацар совхозе.

Иттех гектарник мара гац Сайдаев Юсупа кулгалдеча звено кхай тIа а. Юххьанца денз механизированни а хургйолаш вIашагIъеллаяр из звено. Эшшаш йола техника а юртбоахама инвентарь а елар цунна. Бакъда шоай торонех бизза пайда эца ханзар звено членашта. Хачнахьа йолаянзар цар шоай кхай тIа механически обработка, шекара свекла къайлайнхьай оасаро. Цудухьа кхоачам хилац культиваци ярах, целаш юкъеца даьхача. ХIаьта а нах кIезига хиларах сов мела лел звено кхай тIа оасара балхаш, свекла нийлхъелга.

Нагахьа санна соахка совхозерча хьажкIаш лелаерашта юкъе хьалха латташ хьавенар Матаев Берса хиннавале укх шера хьокхам телар Захаев Лаьча ва. Дика тIаяьннай хьажкIаш цу шинна а звено кхашка, геттара дика хиннай квадраташ а.

Цхьабакъда, дикагIа цIендаь да Захаев Лаьчий звено кха. ХьажкIаш тIаялалехьа цкъаи тIаяьнначул тIехьагIа шоззен макха баьккха а, уратIеи пхоратIеи шозза культиваци яь а баьнаб звено членаш Саламов Лаьча, Бажаев Мухьмад, Масаев Баудин, кхыбараш. ХIанз а цхьа культиваци мара яьяц Матаев Берса звенос. ТIайийца декхараш-м цхьатарра да цу звеной: хIара гектара тIара 60 центнер фуаьльяхха хьажкIаш чуя лерхI цар.

Цкъазза а яьяц хьажкIашта культиваци Мусаев Лаьчаси Дадаев Шахьиден кулгалдеча механизированни звеноша. Царна новкъостал дара меттел новкъарле ю отделенешка. Масала, культиваци еш йола тракторaш хьа а йоахаш кхычахьа ухийт. Тхо цига хиннача дийнахьа Мусаев Лаьча звено культиваци еш цхьа агрегат мара яцар, шоллагIъяр оалхазарий ферме болх бе яхийтар. «Каст-каста хьежаду тхо кхыча балхашта отделене управляюще нов. Ибрагимова», — йоахар звеньевоя.

Культиваци еш а макхаш доахаш а йола цхьаккха трактори оасар деш вола цхьаккха саги балха тIера ваккха йиш йолаш яц ер юкъ. Цудухьа болх бара эша хьалаш Iалащде а къахьегам лерттIа вIаштIехьбаккха а декхарийла ба совхоза кулгалхой. Сихха чакхдаккха деза оасар.

Ам. Плиев, тха собкорр.

ДIАЙИЙНАЧА ХIАМАШТА ГIУЛАКХ ДУ

Дукха ха йоацаш хиннача йоачаша лаьтта кхоачам болаш тIоалалах Iобадир. Дика хьатIаяла йолаеннай ялата культураш, гидуаргаш, баьца дааращ. Цунга хьежжа чIоагIа хьатIадала доладеннад оасар а.

ХIанз механизаторий керттера декхар да оасар хан-ханнахьа дар. Из болх лерттIа вIаштIехьбаьккхаб Сунженски района XIX партсъезда цIерахча колхоза коммунист А. И. Полещиков керте латтача кхоалагIча тракторни бригада членаша. ХIанз чуйнна макхаш доахаш, культиваци еш ба уж.

Лоацача хана 651 гектар гидуаргаш дIайийнача лаьтта культиваци яь баьлар колхоза механизатараш. Дика болх беш белгалбаьлар гидуаргашта культиваци еш хинна трактористаш—вежарий Ивани Викторн ЖежелевгIар, Сафронов Василий, Коноплянко Михаил. Царех хIаране денна норма 150—160 процент кхоачашйора. Культиваци еча хана оасар деш дола макхилгаш а дехке ю цар.

ДIайийнача хьажкIашта сихха макхаш даьха баьлар уж.

ДоагIаш дола гIулакх а деш, дика тIахьожам лоаттабу шоаш дIайийнача культураштa XX партсъезда цIерахча колхоза механизаторaша. Геттара дика къахьегаш ба цу колхозера баьца дааращ леладеча бригада членаш П. Жирове, Е. Овчинникова, А. Мальцева, кхыбараш. Звеной членаша кулгашца оасар деча денна тIеххоачашйора шоай нормаш.

Кханика оасар де новкъостал деш я цу колхоза авиаци а. Капица Дмитре лехкача самолето хIара денна 165 гектар долча мукх цIабийнача лаьтта ядохимикаташ тувc.

И. ГУЗЕЕВ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ИТОГАШ ЯЬЙ

Грозненски района политически дешара системе дешара шу чакхдаьннад. Массайолча семинарашка, кружокашка, политшколашка дика чакхъяьлар итогови занятеш. Цар хьахьекхар, районерча 3000 совгIа коммуниста, комсомольца, парте воацача активиста марксистско-ленински теоре лардаш чIоагIгIа уйла тIаяхийта Iомаяь хилари шу чакхдоаллаш царга белгаллара знанеш кхаьча хилари.

Геттара дика чакхъяьлар конференцеш Аргунски совхоза (пропагандист нов. Ржевский), Старо-Юртовски совхоза (пропагандисташ ни. Махмудов, Федоров, Хакиев), Грозненски шурий совхоза (пропагандисташ ни. Власов, Четверяков, Табатчиков) семинарашка.

КIоарга а хаьдда жоп луш а дар Грозненски шурий совхоза теоретически конференце нов. Слесаревас даь къамаьл. Цо, партех лаьца ше дувцаш, дика лаьшхар «Коммунистически общество хьалъеча парте лоархIам лакхбалара дола объективни хьалаш» яха дош.

Дика вIаштIехьдаьккха къамаьлаш дар ни. Бушва, Смольнуковас, Любова, Беляевас даьраш. Цар дийцар историна юкъерча наьхеи хIара сагеи лоархIамах. Масала, нов. Любова дийцар, истори хьадеш долча халкъа лоархIам бокъонца сенах латт.

— Къахьегача наха хьакхолл истори, — йоах цо, — эггара хьалха шоай беркатерча къахьегамца. Цар шоай кулгашца хьалъю городаш, юрташ, заводаш, фабрикаш, наькъаш дехк, тIаьш техк, хьаду барзкъаш, кога гIирс, кхы предметаш, — уж ца хилча саг воахалургвоацаш мел йола хIамаш.

ХIаьта хIара саг къаьстта хьайцача, цунга хувцалургдац шии объективни наькъаца дода истори. Марксизмо бакъбеш ба къаьсттача сага белгалара лоархIам, историна юкъе кулгалхой лоархIам, цхьабакъда, из духьала а гIорбаьнна боккхийча деятелашта хьалхашка цхьаккха хьисап а доацаш гора увттара, духьала я культ личноста. ТIехваьнна воккха деятель бизача лоархIаме хургва, нагахьа санна цун гIулакхаш дуккхача адамий, хьалха латтача классай, политически партей гIулакхашца айхха дувзаденна дале.

ЛадувгIараша доккха дакъа а лоацаш чакхъяьлар итогови занятеш Аргунски совхозе. КIоарга знанеш шоай хилар хьахьекхар къамаьлаш мел даьраша. Масала, «Интернационализм — коммунистически партейи социалистически пачхаьалкхенийи вIаши юкъерча гIулакхий лард» яха дош ше доашхаш, нов. Макиенкое йоахар:

— 1917 шерага кхаччалца, дунен тIа цхьа капиталистически система мара йоацача хана, пролетарски интернационализм холора тайп-тайпарча мехкашкарча болхлоша капиталистически Iазапа духьала лоаттабеча къовсаме шоайла вIаши деча гIо-новкъосталах. Октябрьски социалистически революци котъяьлначул тIехьагIа, дунен тIа эггара хьалхара болхлойи ахархойи социалистически пачхаьалкхе хьахиннача хана, пролетарски интернационализм гучаювлар Советски республика лоарача хана. Советий къона мохк лорабеш бар дерригача мехкашкара болхлой.

— Коммунистически парте хьалкхедаь советски халкъ, — йоах дIахо н. Макиенкое, — шии интернациональни декхара тешаме да. Вай халкъо массаза а новкъостала кулг кхувдадаьд шоай паргIатон лоIами бахьан долаш лоаттабеча къовсама гIувттача халкъашка.

Къаман дешах бола ленински хьехам кIоаргга а массе оагIорахьара а хьахьекхар цу заняте нов. Иване.

— Укх дешаех латт, — йоах цо, — ленински къамий программа маIан: массадолча къамий цхьатарра бокъонаш хилар; шоай лоIаме хилара йола къамий бокъо; массе къамий болхлой цхьана хилар.

Къамий дешах йола ленински парте программа кхоачашъеш хилар дIахьокха йиш я Нохч-ГIалгIайче дегIайрах доаладеча масалаца. Советски Iаьдал латтача шерашка шоай йоазув-дешар дегIадоаладаьд нохчашеи гIалгIашеи, дегIайоалаяьй формах къаман а йолаш, чулоацамах социалистически а йолаш йола культура; республике хьалкхийнай нохчийи гIалгIайи къамех йола болхлой классеи интеллигенцеи кадраш. Заводашка, буровой вышкашка, колхозашка, совхозашка вIаши улл-уллув болх беш ба цхьа дезал санна барт тайна, цхьан наькъаца шоашта дагалаттачунга — коммунизмага болха нохчий, гIалгIай, эрсий, кхыча къамех бола нах.

Итогови занятеш лакхача идейни боарамe чакхъяьлар Виноградное яхача юртарча юкъьанцарча экономически школе. Цу юрта бархI шера школе хьехархо йолча нов. Гамзатовас хьахьекхар сийлахь-боккхача наха — паччахьаша, полководцаша, кхычар сакхетамерча гIулакхаша деш да истори, яхаш буржуазни теоретикаша дувцараш истори дегIаахара закономерность теркал ца а еш дувца хабараш хилар.

Итогови занятеша хьахьекхар, укх дешара шера Iомалуш хиннараша чIоагIа знанеш ийца хилар. Из хилар В. И. Ленина балхаш тIа даим къахьегар бахьан долаш. Масала, «партех бола марксистско-ленински хьехами КПСС Программа тIа из дегIабоалабари» яха тема ювцача хана ладувгIараша хьахьекхар «Фу дергда?», «ГIа хьалхашкахьа, ши гIа тIехьашкахьа» яха а парте идеологически, тактически, организационни лардаш белгальяьхача Владимир Ильич Ленина кхыдолча а балхаш тIа.

Итогови занятеша хьахьекхар, дIададхача дешара шера пропагандистацеи ладийгIарашеи дика къахьийга хилар, марксистско-ленински теоре лардех белгалара знанеш цар ийца хилар.

Дерригача дешара шера итогаш еш, дукха ха йоацаш пропагандистий методически конференци йир КПСС райкомо. Цига доклад яьча КПСС райкома секретара нов. Ахматхановас кIоаргга йоашхаш йийцар партийни пропаганда ленински принципаш. Преношка къамаьлаш дир пропагандисташа ни. Хрусталева, Федорова, Холякова, Гисса, Гудькос, райкома политически дешара кабинета заведующе нов. Шупиковас.

Конференце белгалдаьхар, кердача дешара шера ладувгIараштa теоре дешаш кхы а дикагIа Iомадар духьа дукхагIа болх бе безаш хилар. Цу гIулакха, йоахар пропагандисташа, цIендаь дIадаха деза политически дешара системера кхоачамбоацараш, ладувгIараш дикагIа бовза, цар сенца дукхагIа хьаштда, вахара хьалаш миштад ха деза, марксизма-ленинизма классикий первоисточникаш тIа, газеташца, журналашца, кхы тIа а эшача литератураца болх бе Iомабе беза уж.

Конференце вар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе заместитель нов. Лин. Конференце къамаьл дир цо.

В. ЯВОРСКИЙ,
КПСС Грозненски райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

ДИКАЧА ОПЫТАХ ПАЙДА ЭЦА

Карабулакски бурув деттача контора коллективо дакха къахьегама толамаш доах семилетка тIеххьарча шера план кхоачашъеча. 19-ча мая толамца кхоачашъяьй бурув деттараша пхе бетта план. Укх деношка къахьегама темпаш кхы тIа а лакхъяь, болх беш ба уж. Ши-шегIа хьахулаш дац къахьегама толамаш. Берригa шоай низ тIабахийта къахьег бурув деттараша. Бизза пайда эц кердача техникахи технологехи.

Наьха болх дика вIаштIехьбаккхар толемий лард а хинна дIаэттад. Заманкулера бурув тоха участок сиха бурув тоха участок я аьнна дIакхайкаяьй, из цо бакъ а ду.

Ди тIехьа шерлуш латт коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара бурув деттараша юкъе яржа социалистически яхь. Бурув деттачеи прокатно-ремонтни цехеи мел йолча бригадашта из сийлен цIи еннай. Коммунистически къахьегама цIи яккхара лоаттабеча къовсаме хьалха латт коммунисташ.

Массайолча буровойшка дика пайда эц бурув тоха инструмент Iочухийташи хьалтIайоахаши йолча «МСП-2» механизмах, пневматически дIоагIех, кхычарех. Массанахьа болх беш я гидромешалкаш, маркхал бара балхашта механизаци яьй цар.

ЧIоагIа пайда баьб маркхала известковани яро, маркхал чу ца банйтара дика пайда эц гилуаргий чIорех. Уж чIораш чуяхийтача, маркхал чубуача зоне цхьаккха хьовзам хилац.

Паччахьалкхен плани тIанийца дехкараши толамца кхоачашдара дукха мероприятеш балха юкъейихьай контора бурув деттараша. Вай мехка эггара хьалха Карабулаке бурув тоха доладаьд кIоаргача скважинашта зIамига диаметр йолча осташца. Царца бурув тохара технологи хIанз тIехьа эргайоаккхаш тоаеш я.

ЗIамига габарит йолча скважинашта бурув тохаро шозза сиха доладьд бурув тохара балхаш. Цу гIулакхо вIаштIехьдалийтад кIезигагIа металли кхыйола материалаши йоаергйола гIулакх. Шоаш тIехдика хилар хьахьекхад ГрозНИИ конструкцех арахийцача 140 миллиметр диаметр йолча цхьаншарошечни осташа.

Укх шера, Заманкулерча, Серноводскерча скважинашка тохкаш да № 7 йола цхьаншарошечни осташ. Лургба аьнна хийттачул боккхагIа пайда беннаб цар. Бурув деттараша чIоагIа раьза а болаш пайда эц цу остех. Шера планах пайда эца лаьрхIа хиннача цхьаншарошечни остех хIанзлехьа пайда ийцаб бурув деттараша. Дукха ха йоацаш Верхне-Сергински, Поваровски заводашка дIадахьийтар Карабулакски контора цхьаншарошечни осташ. Уж санна дола осташ хьалду цу заводашка а, цхьабакъда Карабулакски бурув деттача конторе кийчлу осташ царчарел дикагIа хилар хьа а хойташ, баркал яхаш каьхат дера цигара.

Бурув деттараша лакха оценка еннай «ПБК-3» яхача пневматически дIоагIашта. Бурув тохара халача геологически хьалашка 4 эзар метрал кIоаргагIа бурув тоха дезаш йолча скважинай балха юкъекхухь кхаь дюймагара ялх дюймага кхаччалца йолча турбай комбинированни колонна. Цига хиланза даргдоацаш да «ПБК-3» яха дIоагIа.

Кхыдараш санна дац из дIоагIа. Бурильни турбаш дIатIа-хьатIа хьувзаяр механизированни хьисапе кхоачашле вIаштIехьдоалийт цо. Цул совгIа «ПБК-3» яхача дIоагIаца толамца кхоачашбу 4-негара 10-нега кхаччалца йола дюймови обсадни турбаш вIашагIхоттара болх а. Иштта дIоагIа скважине кIезига моттиг дIа а лоац, цунца болх бе атта а да. Цул совгIа вIашагIадаккхеи юха вIашагIдоллеи атта а да из.

Предприяте болх дикагIа вIаштIехьбаккхара а дукха мероприятеш кийчъяьй бурув деттараша. Бурув тохача аварий ца хилийтара кийчбаьча маркхалах мехкдаьтта детт, профилактика ю оборудованена, бурув тохача инструмента опрессовка ю. ХIара деина бригада балхага хьеж. Керда болх бе дIайолалуча скважина технологически карта отталу, дикагIдола осташ балха юкъехьу.

Производства экономика лакхъяра а хьинар кходац бурув деттараша. МалгIабика № 2 йолча бурув деттача контора болхлой хьокхамах ерригача буровойшкарча бригадашка бурув тохарга дIабодача маьха учет лелаю. Цахадлаш арахецаш да экономически бюллетенаш, цу тIа анализ ю хIара бригада бурув тохарга дIадахийтачунна. ВIашагIа а елла болх беш я экономически школа, цига дешаш ба инженерно-технически болхлой, бурув деттарий мастераш, вышкомонтажникаш, кхыбараш.

Укх шера ерригача бригадашта юкъе яхь йоаржаяьй паччахьалкхен план кхоачашъяра, хIара скважина рентабельни хилийтара. Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай мастераш Б. Ф. Касакови, А. П. Золини керте латтача бригадаша. Цар бурув теха укх шера ший графиках йистеяьккхай № 129, 130 йола ши скважина. ХIанз кердача скважина бурув тоха йолаеннай нов. Касакова кулгалду бригада, хIаьта кастта кердача скважина бурув тоха йолалургья шоллагIа бригада а.

Бурув тохача автоматизацеи механизацеи ира хьинаре дакъа лоац рационализатораша а. Карабулакски конторе хIара бархIлагIвар рационализатор ва. Укх шера рационализатораша паччахьалкхенна баь пайда 6,7 эзар сом да. ДикагIболча рационализаторех ба ни. мастер Катасонов, аьшкапхьар Гандалоев, механик Гоголев, слесарь Кулаков, оператора гIонча Воронков, кхыбараш.

Шоай балха опыт лакхъяра производстваца айхха бувзам болча дешара заведенешка дешаш дукха болхлой ба конторе. Царна юкъе ба ни. Плиев Ортелл, Х. Цкаев, М. Виноградов, В. Буслаев, Я. Гашенко, кхыбараш. «Грознефть» объединене курсашка дешаш а дукха болхлой ба. Царех ба ни. Саутиев Махьмад, Кубалов Владимир, Чеботаев Николай, кхыбараш.

Ала дезаш да контора ерригача болхлоша шоай ерригача резерваех бизза пайда эцаш ца хилар. Цементировочни агрегаташи обсадни колоннаши ца хилар бахьан долаш болх ца беш сейца латта безаш моттигаш а хул. Скважинаш караерзаеча планах лаьрхIачул шозза дукхагIа ха йолаю. Ший ханнахьа скважинаш тахкара болх чакх ца баккхарах «Сунжанефть» НПУ коллектив кхоачашъяьяц мехкдаьтта совдаккхара план, скважинаш болх бе дIайолаялийтара план а кхоачашъяьяц. Цудухьа хIанз керттера теркам тIабахийта беза вышкаш сихагIа хьалъяраи уж ший ханнахьа караерзаяраи. Уж кхоачамбоацараш балха юкъера дIа а доахаш, чурча резерваех бизза пайда эце, вIаштIехьдаргда вархI шера план ханал хьалха кхоачашъе.

А. БАКАЛЮК,
Карабулакски бурув деттача контора технически отдела инженер.

ЮРТАШКА ХЬАЛДУ ЛОАРХIАМЕ ГIИРСАШ

Укх шера дукха гIишлон балхаш де лаьрхIад Ножай-Юрта района колхозашка. Цига керттера моттиг дIалоацаргья хьайбашта хьалъеча помещенеша. Дукха хьалдергда укхаза доаханна. Iаьсашта лаьрхIа кхийш, желаш. Уж хургда 2380 моттиг йолаш.

Доаханна лаьрхIа кхий хьалле доладаьд А. Шерипова цIерахча колхозе. Хьайбашта помещенеш хьалъяра балхаш дIадоладаьд Калинина цIерахчеи «Заветы Ильича» яхачеи колхозашка. Царех хIаране хьалъергья бIаь Iасана лаьрхIа помещени. Района боахамаша хьалхагIе а подрядни организацешца договор а оттадаь, царга дIаеннай проектно-сметни документаци.

Калинина цIерахча колхозе хIанз-лехьа хьалдотта доладаьд доаханна лаьрхIа дола кхий. Из йоккха помещени хургья. Цу чу оттаергья автоматически хий моладергдола установка, механизированни хьисапе дулгдергда доаханна доакъар. Помещенешкара кхо аралаккхара болх кхоачашбергба транспортераша. Помещенеш хьалъяра балхашта кийчлуш ба А. Шерипова цIерахча колхозе а. Аьшкабетонни, кхыйола гIишлоний материалаш хьакхухьаш я. Укх деношка помещенена лард йолла болалургба гIишлонхой. Цул совгIа района боахамашка хозяйственни хьисапе хьалъеш а дукха гIишлош я. Из болх къаьстта дика кхоачашбеш ба Шерипова, Гагарина, Жданова цIерахчеи XXII партсъезда цIерахчеи колхозашка. Iана замалахь хьуна материалаш кийчйир. ЙIоахъелча, гIишлош хьалъеча дIа а йихьа дIаоттайир уж. XXII-ча партсъезда цIерахча колхозе хIанз хьалдаь доалаш латт 70 бежана лаьрхIа кхий. Хозяйственни хьисапе хьалдеш да из а. Цо вIаштIехьдоалийтаргда тIадоагIача Iана доахан дIайхача лоаттаде.

КIийле асфальт йилла а йолаш ялат дIаоттаде помещенеш хьалъергья А. Шерипова цIерахча колхозе, кIаьта асфальтированни хьатт хьалъеш я Орджоникидзе цIерахча колхозе. Иштта массайолча колхозашка хьалъеш я бытовии болх буи помещенеш. Уж гIишлош хьалъеча хьалхашка латта деккараш толамца кхоачашдеш я № 5 йолча гIишлой-монтажни управлене нов. Мархиев Iумар керте латта коллектив.

В. МАГОМГАЗИЕВ.

ДАИМ ХЬАЛХА

№ 5 йолча Грозненски хIамаш тегача фабрике коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча бригадана керте латт Дробышева Зоя Васильевна. Фабрика болхлошта юкъе эггара хьалха коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи яьккхарех я Зоя Васильевна. Даим лакха къахьегама толамаш доахаш хьайоагIа из а цун бригада а.

ЗIамига йолча хана денз сона чIоагIа безаши дагабоаллаши бар барзкъаш тегара болх, — йоах Зояс. Из кхоачашхилар 1952-ча шера. Барзкъаш тегача учениккалла дIа а нийца болх беш дукха ха ялалехьа толамца караерзайир цо из говзал. ЦIаккха йицлургьяц сона барзкъаш тега говзал Iомаеча хьалхарча деношка сона новкъостал даь Лимайкина Наталья Тимофеевна, — йоах цо. Болх дIаболабалехьа е балха смена йистеяьлча дукха ха дIахьора цо сона на ховр хьахьехаш, дикагIйола опыт йовзийташ, яхаш дувц Зояс.

Цу хана денз хьа дийтта шу совгIа ха яьннай. ХIанз Зоя ше я кхычарна ший опыт дIалуш, маIача наьха даьре кочамаш тегача бригадана керте латт.

Укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра берригa низ тIабахийта къахьегаш ба бригада болхлой. Валови продукци арахецара пхе бетта план 29-ча мая кхоачашъяьй цо. Мишта вIаштIехьдоал шун иштта лакха къахьегама толамаш даха аьнна даьча хаттара жоп а луш, Зояс аьлар: коллектив барт тайна я, болх нийса вIаштIехьбаьккхаб, резерваех бизза пайда эц, болхлой дIа-юха бувлаш хувцалац. Укх тIеххьарча диъ-пхе шера нагахьа болхло хувцаваннавац бригадацара.

Общественни балхаца а хьинаре дакъа лоац нов. Дробышевас. Дика агитатори рационализатори я из. Цул совгIа хьинаре дакъа лоац цо техника кхерамзле лораеча комиссе. Ший балха опыт кхы тIа а лакхъяра мастерий школе дешаш я из.

Дика къахьегарах итташ сийлен грамоташ еннай цунна, къахьегама книжка тIа дIа а яздеш дуккхаза баркалаш яьхад. Укх шера дезача цIей цхьоалагIа май дездеча хана цуннеи бригадацарча кхыча болхлоштеи Сийлен грамоташ елар фабрика дирекце.

Ах шера хIамаш тегара план 28-ча июне кхоачашъергья тха коллективо, — йоах нов. Дробышевас. Цу даькъе шоай хьинар кхы тIа а совдаьккха къахьегаш ба хIамаш тегараш.

Б. КОСТОЕВ.

ПЛАНИРОВАНЕ КЕРДАЧА МЕТОДА—ШЕРРА НИКЪ

Мехка хьалха латтача предприятеша хIанз тIа-тIа дукхагIа терко ю чухьарча планироване проблемай: из дуккхача хьале дувзаденна да оперативно-производственни планироване прогрессивни система юкъе а яьккха, предприятеи цун дерригача доакъойи болх цхьан боарамагIа, нийса леларгболаш вIаштIехьбаьккхача новочеркасски электровозаш дерий опытаца.

Вай республике планироване керда метод эггара хьалха юкеяьккхар «Красный молот» яхача завода коллектив я, цунна тIеххьа, 1964 шера из юкъейоалайир гаражни оборудоване завода коллективо.

Керда система юкъейоалаеча хана ГАРО завода производственни отдела болхлой бокъонца хьежар цун чулоацамгеи кхыча предприятешка из юкъекхахьара опытагеи.

Цу хана юкъера дIадаьхар кхыча предприятешца опыт дIа-хьа эцаш гучадаьха кхоачамбоацараш. Теркальнй завода башхалонаши цунна эшараши. Планироване кердача методага ялалехьа боккха кийчон болх баьб ГАРО завода партийни организаце: планироване керда система гIойленагIа хилар долча бесса коммунисташта дIахойташ, ерригача завода юкъара гуччахьара партийни собрани йир 1964 шера.

Система юкъейоалаяра график оттайир, коммунисташца занятеш йир. Кердача системах беча балха метод мастераштеи болхлоштеи дIайовзийтара.

Завода парторганизаце иштта кердача системах болх бе Iомайир завода еррига коллектив, из чакхъяккха чIоагIгIа оарцагIбаьлар нах. Дуккхача наха цхьатарра дика къахьегар бахьан долаш 1964 шера 1-ча августе денз заводе болх бе йолаелар ше юкъе ма енге а «дуккхача томаех» латта, хIара беттa юха кердайоахаш хинна графикаш юстара кхайса йола пропорциональноста картотека.

Дуккхача болхлоша чIоагIгIа раьза хинна тIанийца керда метод тахар тIа-тIа дукхагIа яржаш латт. ХIара болхлочоа керда метод гIойленагIа йолга харал совгIа, цо завода цехий болх тоабеш хилар а гучадаьннад.

Пропорциональноста картотека завода ерригача участкашка юкъейоалаяро новкъостал дир хьалхагIа бIаргагуш ца хинна кхоачамбоацараш гучадаха. Иштта дика нийсйир изделешта оттаяь чертежаш, технологически карташ тоадир, оатхалин технологически наькъаш нийсдир, участкашкара учета дисциплина тоаелар, цудухьа завода экономически хьокхамаш а дикагIа хилар.

Керда метод юкъейоалаеча хана заводе уйла тIаяхийта, тIагIертта болх бир коммунисташа — завода керттерча инженера нов. С. Ш. Григорьянца, керттерча конструктора нов. М. И. Красильщикова, кхычар.

Баьча балхах дикка пайда баьннаб. Цхьабакъда, шийна карагIдаьнначох кхоачамбеш яц завода коллектив: система эргайоахаш тоаеш я, керда элементаш юкъекхухь цунна, расчета метод тоаю, кердача системах болх бергболаш кийчъю кадраш.

Гаражни оборудоване завода партийни организацеши еррига коллективи дог тийша я, укх гарттарча беттaташка, оперативни производственни планированеи учетеи кердача методана карагIдаьннарий ларде а лутцаш, завода гаражни оборудоване дикал лакх а еш из хан-ханнахьа, ритмични, хIара декадах арахецараш яргхиларах.

О. КУКУК,
ГАРО завода воккхагIа вола диспетчер.

УЗБЕКСКИ ССР. ТIЕХАНАХЬА А ЧУХНАХЬА А ДУВХАДЕЧА ТРИКОТАЖНИ БАРЗКЪИИ ТКЪО СОВГIА ТАЙПА КЕРДАЧА ПЕРЕПЛЕТЕНЕИЙ ЗИЗАЙИ IОМАДАЬД УКХ ШЕРА ТАШКЕНТСКИ ПАЗАТИЙ-ТРИКОТАЖНИ ФАБРИКО. УКХАЗА АРАХЕЦАЧА ПРОДУКЦЕХ, КХОВЗТКЪА ПРОЦЕНТ ХIАНА ЯЦ АЬННА ЯР ИСКУССТВЕННИИ СИНТЕТИЧЕСКИИ ХЬОАСИЙ ЮКЪЕ А УХИЙТАШ ХЬАЕШ Я.

СУРТА ТIА: ФАБРИКА ВЯЗАЛЬНИ ЦЕХЕ.

В. Кожевниковеи Б. Фомичевеи сурт. ТАСС фотохроника.

ШКОЛА ЛЕКТОРСКИ ГРУППА

Ачхой-Мартане бахача наха коммунистически кхетам балара чIоагIгIа къахьегаш я «Знание» общества чуйоагIа Ачхой-Мартана юкъерча школа хьехархой лекторски группа. Общественно-политически, атеистически, кхы а дуккхача тайп-тайпарча темаех беседаш еш, лекцеш ешаш хул группа членаш. Иштта, дукха ха йоацаш «Новосельский» совхоза болхлоштеи гIулакхерча нахаи хьехархочо Н. Куцдовас йийшар «Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш» яха лекци, КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш ювцаш яр общества лектора Г. Ткачева йийша лекци.

Дукха хаттараш дир гулбенначар. ХIаьта царна массанена доагIача бесса жопаш делар лектораша.

А. ВОЛОВЩИКОВ,
хьехархо.

ОАХА ЯЗДАЬЧОХ ХИННАР

«Наьха киса кхувдараш» аьнна керта йвазув а делаш 13 мае «Сердало» газета тIа непа теха хиннача корреспонденце тIа дувцар «Терек» цIи йолча ресторана официантка ЯНКОВА Аннас нахагара доагIачул сов ахча даиккхарах лаьца, ресторана жалобаи предложенеи книжка дийхача хьа ца далар.

Цох лаьца столовейи, ресторанийи, кафеи треста директора нов. ДУДИНАС тхога язду: «Газета статья тIа белгалдаьха хинна кхоачамбоацараш хинналга баьнда.

Фабрика-кухне директора нов. КОПЫЛОВА указани еннай нахагара ахча сов даиккхарах ший приназаца официантнана ЯНКОВА чIоагIгIа бехк бе аьнна.

Ресторана директорага нов. Муцаевга дIахайтад иззамо гIалат кхы далийтача бехктокхаме оазрговолга.

Ресторана жалобаи предложенеи книжка посетителя дийххача хана хьа а лургдолаш хIанз буфета чу да.

СЕНЦА ХЬАХЬОКХАШ ДА МИЛЛИОНАШ ШЕРАЩ ХЬАЛХАГIА ДЕНЗ ЛАЬТТА ДОЛГА?

Масса шу да вай планета? Фу ха я цун? Цу халача хаттара дала жоп лехаш Iилмахой бола дукха ха я. Массе тайпара гIийртаб Лаьттан мел ха я ха.

Лаьттан тIоанаш тахка а тохкаш, Iилмахоша гучадаьккхад дуккаш, Iилмахоша гучадаьккхад дукхача моттигашка, хIанз бIарг маккхоачча ядача яьссаленашкеи аренашкеи, кхыметтел лаккха урагIдаха лоамаш латтача а, хьалха талгIеш етташ форд лаьтта хилар. Масала, из хиннаб хIанз Москва йолча моттиге — форда хьайбаех юкейиса Iалаьмате дукха хIамаш кораяьй укхаза лаьттан тIоанашта юкъера.

Мел ха йийзай из къаьнара форд бокъабала? Нагахьа санна вай географически карташ тIа хьежача-м, кхыметтел воаш дунен тIа мел йоаккхача хана а холургдаш вайна воашта довзаш долча фордийи океанийи сурт хувцаденна дий-деций. ХIаьта а. дIаяхача хана Лаьттан зем баьхача Iилмахошта хайнад, вай планета тIарча фордашеи океанашеи шоай моттигаш дукккхаза а хийца хилар, доккъа а лийя дIадоалаш е доккхагIа хулаш, цхьаннахьара дIа а дувлаш вокхазахьа хьахулаш хинна хилар.

Керченски пролива йистерча чухийрцача, хIанз хиво кьайладаьхача Тамански ахгIайрен бердашкара Iилмахошта кораяьй цхьан хана хиннача юртех юкейиса хIамаш. Долче, хьалха лакхагIа хиннад-кх укхазара бердаш, нах баьхаб-кх цига. Ши эзар шу гаргга ха дIаяхай — къаьнара юрташ хинна моттигаш хиво къайлаяьхай.

Масса эзар шу дIадаха дийзад берригача форда сурт хувцалуш хилча, кхыча моттиге из «бодаш» хилча?

Ховш да, долхача хиша форда чу Iалаьмате дукха гIомараши колдаши — дохаш-оаталуш Iочууха лоамаш кхухьаш хилар. Юххьанца йийхьа а долаш хи бихе долх уж. Цхьабакъда, цхьа ха-зама яьнначул тIехьагIа цар кIалхара тIоанаш тоIалий чIоагIа тIоа а хиле дIаотт. Бух йийша породаш оал ужжамо йолчарех.

Лаьттан тIа Iалаьмате дукха я бух йийшачарех йола лоаман породаш. Iилмахоша даьча лоархIамех, бух йийшача породай ерригa сомал цхьацайолча моттигашка 60 километрга дIанхоачаш я. Мел ха ийшай хIаьта бух ювшаш йола породаш селлара чIоагIа соmъялара?

Дунен тIа мел долча хиша хIара шера фордашка мел гIуми гIоан яхь а ховш, Iилмахоша гучадаьккхад, хIанз Лаьттан тIа йолаш йола, бухъювшаш хьахинна лоаман породаш хьахилара массехк бIаь миллион шу ийша хилар.

Лаьттах яхкийсача хIамашка а хьожаш Лаьттан тIара садоаллеи тIайоалеи хIамаш дегIа миштa ихай тахка а тохкаш, Iилмахой уйла тIасецай цу тайпарча дегIаахара а иштта бIаьш миллионаш шераш ийша хилара. Цу тайппара, вай планета мел ха я иштта цхьан оагIорахьара къоастадаро а йоах. Лаьтта долаш дола миллионаш шераш да.

Цхьабакъда, цу ерригача методаша а торо лац Лаьттан бокъонца мел ха я ха. Цхьанкха а кхы тайпа способ яц-теш?

Я. Из корайир дIаяха бIаьшере чакхйоаллаш Iалам чухь шоай тайпара, радиоактивни веществаш хьайийлачул тIехьагIа. Уж, ховш мадарра, геттара дика я, цар атомаш ши-шегIа вIашагIйовлаш хиларца, цу тIа а цар вIашагIъялара процесс цахаддаш а хана цхьа единица дIайоалача юкъа массаза а вIашагIкъестар радиоактивни химически элемента бокъонца белггалара цхьа дакъа долаш а хулаш хилар.

Масала, уран яха радиоактивни элемент диъ-пхи миллиард шера нийсса ах кIезиглу. ВIашагIкъеста йолаелча даш хул цунах.

Циггара хьагучайоал лаьттни породай, хIаьта долче, дерригача лаьттан а, ха меллай нийса а тешаме а хара йола керда торо! Лоаман породаца уран меллай а даш меллад а хайна даьнначул тIехьагIа, вайга йиш я уж элементаш вIаши нийсъярца цу порода ха меллай ха, вешта аьлча, из порода хьахилча денз мел ха дIаяхай ха. Цунцара урана атомаш хьалхагIа вIашагIкъеста йолаеннаяле, породацара даша атомаш дукхагIа корайоагIаргья химика, хIаьта долче, дукхагIа я цун ха а.

Iалам чура «радиоактивни сахьат» Iалаьмате нийса лел миллионаш а миллиардаш а шерашка, из дац дIоагIа хьовзаде е нийсде дезаш.

ХIанз цхьан урано даь Iаш Лаьтта хьахинна масса шу да хара новкъостал. Iилмахой кара я цхьаькха а, хетаргахьа, кхы а дукха тешамегIа йола лоаман породай мел ха я хойта радиоактивни метод. Лаьттанца Iалаьмате дукха я кале химически элемент. Цун атомий цхьадола дакъа а иштта радиоактивни да.

ВIашагIкъастача хана цу элементацара хьаювл аргон яха газ. Из яле а кхы яле а, моллагIа йолча минералаца калийи аргони меллай хьожача хана Iилманхошта хов, лаьттанна юкъейоагIаш йола тайп-тайпара лоаман породаш мишта гучаьннай, хьахиннай.

Калий-аргонни методаца техкаяр вай мехка тайп-тайпарча областашкара граниташ. Эггара къаьнагIа йола лоаман породаш корайир Карелера: «Радиоактивни сахьато» «IолаьрхIар» цар ха ши миллиард шера нийсса хилар.

Долче, цхьа миллиард шу хинна Iаш-кх хIаьта вай планета Лаьтта дола. Кхетадеш да, цун ха цун тIехен тIа е тIехен тIара массехк километр кIоарга хиннача, эггара къаьнагIча лоаман породайчул а йIаьхагIа хилар. Iилмахоша даьча лоархIамех, Лаьтто яьккха ха 5 миллиард шерал кIезигагIа йоацаш я.

Шоана магарра, из дерригa а гаьна да дын чухь яздаьча книжкаша дувцачоа.

ДIаяхача хана лаьттанца хинна хIамаш тахкара, тайп-тайпарча цун тIоаний ха меллай хар боккха практически лоархIам болаш а да.

Геологаша гучадаьккхад. Лаьттан эггара къаьнагIча тIоанашца шоай тайпара аьшка рудаш — аьшка хьисанера кварциташ оалараш, йоахкаш Iалаьмате йоккхий моттигаш хилар. Уж рудаш корадаьд лаьттан тIарча тайп-тайпарча моттигашка, хIаьта массанахьара дараш а эггара къаьнагIча породашца да уж. Масала, цу тайпара руда доаллача моттигех я Кривой Рог яхача районера аьшка рудаш доахкар. Долче, лоаман породай геологически ха меллай харо геологашта — лаьттан ченаш тохкарашта — доккха новкъостал де тарлу: радиоактивни метода новкъосталца къаьнара порода гуча а яьккха, цар лаьрххIа а маярра а Iомаергья из район—укхаза хила тарлу аьшка руда доалла Iалаьмате йIаьхий моттигаш.

ХIанз ховш да, аьшка, цIаста, дошо, кхыдарий руда доалла дукхагIа моттигаш «ханна йоккхагIча» — 600 миллион а кхы дукхагIа а шу долча породашка хилар. Кхыча бесса, даши цинки, дотув а вольфрам а санна йола пайданера хIамаш тоъал къонача, ханна «дерригаш» а 250—300, хIаьта цхьайолча моттигашка 30—50 а миллион шераш долча породашка хьахиннай.

В. МЕЗЕНЦЕВ.
(1965 шера арадаьннача № 4 йолча «Iилмеи дын» яхача журнала тIара).

РЕСПУБЛИКЕ ХЬАЛХАРА МОТТИГ

Дукха ха йисаяц 1965 шера хьаьлийна ялаташ Даьхен амбаршка чудолалургдола ди хьатIакхача. Цудухьа чIоагIа лоархIаме да ялаташ дIачуийду пункташ цу бехктокхамерча кампанена кийча хилар.

Укх деношка тхо хилар Iхьилекъонгий — Юртарча ялаташ дIайидеча пункте, керда хьаьльнна ялаташ дIачуоцара из мишта кийчъеннай хьежар тхо.

— Юртбоахама культураш кхееш болча ахархошта хьалхашка тхоаш бехктокхаме долга е ховш, — аьлар пункта директора нов. Багатырева,— февраль бетте а денз доладеннад тхо ремонт е. Къаьнача оборудованена метта керда яр оттаьй. Кхы тIа а ялаташ доккъадеши цIендеши йола машинаш оттаьй.

Ремонт ераша болх дика бар бахьан долаш 10 апреле бокъонца ремонт яь яьлар ялат дIаэцача пунктана.

Къаьстта белгалбаха беза шоай участкашка болх дикагIа баьраш, сменни заданеш тIехххоачашъяьраш. Царех ба: бетонщицаш Мальсагова Роза, Колоева Золотхан, Халухаева Зазу, дукха кхыбараш. Цар болх кхоачашбара процент шаккха а хиннац 150 процентал лохагIа.

В. МАРЗИЕВ,
тха собкорр.

IИЛМАЙ КАНДИДАТ

Грузински ССР Iилмай Академе исторе института актови зале 14 мае исторически Iилмай кандидат яха Iилман степень йоаккхаш диссертацена защита еш яр Нохч-ГIалгIай исторе, метта, литература Iилма-тохкама института Iилман болхло Джамбулатова Кураза Зина.

Дуккхача хана денз халкъа образоване болх беш хьаенача Джамбулатова Кураза Зинас 1953 шера денз Iилмана хетаяьй ше. 1957 шера юхаметтаоттаяьча хана денз Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама институте болх беш хьайоагIача Кураза Зинас къахьег Нохч-ГIалгIайчен исторе цхьайола проблемаш къоастаеш.

Нохч-ГIалгIайчене культурни вахар хьалдара хетаяьй Джамбулатова Зинас ший диссертаци. Эггара хьалха исторически литература тIа шерра а дизза а цо хьахьекхад культурни революце нохчгIалгIай халкъа карагIдаьнна лоархIамегIара хIамаш: республике массанена а дешар Iомаделга вIаштIехьдаьккхар, халкъа образовани дегIайоалаяр, Iилма-тохкама балхаш шердар, къаман интеллигенце кадраш хьалхехяр, литературен искусствои, кепа йоазув а культурно-просветительни учреждениеш а дегIайоалаяр.

Диссертаци чIоагIIа хьаштдолаш а ерригача Къилбаседа Кавказа халкъий культурни вахар хьалдара истори дегIадоалалара юкъе лоархIаме дакъа лоацаш а я. Цо диссертацена язбаьча балха лакха мах беш къамаьлаш дир оппоненташа.

Грузински ССР Iилмай Академе исторе института Iилман совето массава раьза а волаш исторически Iилмай кандидат яха Iилман степень елар Джамбулатова Кураза Зинайна.

З. ГОЙГОВА,
Нохч-ГIалгIай исторе, метта, литература Iилма-тохкама института йоккхагIа йола Iилман болхло, исторически Iилмай кандидат.

ЛОАМ БОЛАКАШ ЙИЙНАЙ

Урус-Мартана района лоамашка, шоаш чарахьал деча боахаме, «Красный молот» завода чарахьаша 22 гали болакаш дIайийнай. Пхи гектар дIалаьцай налаьита лаьрхIа йолча дикача корнеплодаша. Юхе дисача лаьтта кхораш дIабогIеи, хIаьта акха хьайбашта лизунеш яха тух хьалдахьа а лаьрхIад.

В. КУЗЬМИН,
чарахь.

МЕДИЦИНСКИ БОЛХЛО

1964 шера медицински техникум а яьккха Экажкъонгий-Юртарча медпункте болх беш я медсестра Муталиева Лида. Баркал а оалаш, ювц из юртарча наха.

Хотта хиларах е шийла я аьнна къехка ца Iеш, шийгара новкъостал эш аьнна хоам баьчча медицински тIорми бе а белла йолаш васткастта бIаргагу Лида. Сарралца унахой болча ух из.

ВIалла салоIий Iа, Лида, аьнна шийга наха хаьттача, салаIа йиш йий оал цо, селла дукха унахой са хилча. Дика нана ший берага хьожаш санна хьож из ший унахошка. Дукха еза Лида тха юртарча наха. Иштта дIахо а ше хьаллаьца бола никъ дIахьоргхиларах дог тийша да тхо.

М. МУТАЛИЕВ.

КПСС ЦК ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ—ВАХАРЕ!

ЙОККХА ГАНЗ

КПСС ЦК мартовски Пленуме чIоагIа уйла тIаяхийтар продукт луш дола хьайбаш дIахо дебадара боккха кхоачам лоархIаш йола эрий тIаьннача баьций даьгIенаш тоаяреи царех бизза пайда эцареи дешашта.

Нохч - ГIалгIайчен дерригача лаьттаех нийсса аханел совгIа дараш даьгIенаш я. Лоаман даьгIенаши цонаши 260 эзар гектар гаргга я. Республика лоаман даькъацара даьгIенаши цонаши дукхагIа лоаман-хьун поясаца а хIаьта иштта субальпийски зона поясаца а я. Тайп-тайпара, йиача пайдана йола веществаш, къаьстта а протеин дукха йоаллаш, доахана дика юаш а сихха дегIайоагIаш а я укхазара баьцаш.

Опыто хьахьоккхачох, дIалеккаш дола доахан ахкан замалахьа лоаман даьгIенашка доажадар экономически йоккха гIойле йолаш да. Масала, къоначá хьайбалита денней бийсаней 1000 грамм дулх тIаккхет укхаза, дикка совйоал шурен цун хьоанала проценти, хIаьта цунга лоадама къахьегами ахчеи дIа а додац.

Дуккхача колхозийи совхозийи детта доахан лоаман даьгIенашка доажадара опыто тешшаме хьахьокх, шортта белокаш, хьоанал, углеводаш, витаминаш йоахкаш йолча лоаман даьгIенашкарча дикача баьцаша а хIаьта иштта цигарча дикача климато а доаханна фашкаргаши тайп-тайпара дола лазараши ца хиларо а цига дажача хьайбаша шура тIатохара Iалаьмате дика аьттув бола хьалаш хьахулийташ хилар.

Вай колхозашеи совхозашеи лоаман даьгIенашка леладаьд 50 эзар гаргга Iаса, хIаьта царна цхьан шера 3 эзар совгIа тонн дулх тIа а кхийтар. Иштта тIаккетийтача бежан дулха цхьан центнерага дIабода мах 15 сомал совгIа хилац, шаьрача моттигашка ядача районашка цхьа центнер дулх тIаккхетийтарга 4—5-за дукхагIа мах бодача метте.

Лоамашка дарегIа дулх доаккх, масала, «Назрановский» совхозо. ДIадахача шера цу совхозо цига кхаьбача 1065 бежана 780 центнер дулх тIаккхийтар, хIаьта цхьа центнер дулх тIаккхетийтарга дIабода мах 8 сомал кIеззига дукхагIа мара хиланзар.

Цу даннеша тешал ду, лоаман даьгIенаш дикача а дарегIча а доакъарий йоккха резерв хилара.

Цхьабакъда, хала хете а, республика йIаьхийча лоаман даьгIенех хIанз а бизза пайда эцац. Масала, пачхаьхьалкхен лаьттай фондерча 160 гектар даьгIенех пайда ийцараш яцар 120 эзар гектар мара. Иштта белгалдаккха деза, даьгIений цхьан гектара кхоача бежана корта лаьрхIача цига даиса доахан кIезига хилар.

Даьча лоархIамаша хьахьокх, пачхаьхьалкхен лаьттай фондерча лоаман даьгIенашка 120 эзарнел кIезигагIа доацаш доахани 220 эзар устагIага кхаччалца жан паргIатта доажаде йиш хилар.

Бизза пайда хIана эцац Нохч-ГIалгIайчен хьайбай боахам дегIабоалабара цу селлара доккхача кхоачамех?

Ала дезаш да, лоаман даьгIенех бизза пайда ца эцилга цига тIадолхаш дика наькъаш ца хилар бахьан долаш хилар. Долче, лоаман даьгIенашта тIадолха наькъаш дахка деза ха хьатIакхаьчай-кх хIаьта, уж дахкарга дIадахар сихха юхаметтаоттаде йиш йолаш хиларах дукхагIа а. Цул совгIа, хьалъе еза эшаш йола помещенеш, хий меладу моттигаш кийчъе еза, лоаман даьгIенаш тоаеш дола балхаш де деза, царех пайда дикагIа эцила вIаштIехьдаккха деза.

Республике лоаман даьгIенаш тоаяра деча керттерча балхех эггара перспективнегIеи чакхдоахаш аттагIеи да доахан латта моттигаш хувца а хувцаш даьгIенаш хьаьнъяйтар. Азота дика боарам лоархI даьгIен цхьан гектара тIа 60—80 килограмм. Изза азот хул, масала, доахана цхьан моттиге латташ бархI сахьат даьккхача.

Кхоно тоаю баьцаш: мегаргйоаца йоархIаш юкъера Iолег, хIаьта пайданагIа йола бобови баьцаш дукхагIа тIайоал. Йокъаенна баьцаш хьокхаш е гурахьа йоагаеш дIа а йоахаш цIенъе еза даьгIенаш. Иштта лелаеш хилча къона лаьт уж. БIаьстан юхье цу тайпарча участкашка тIайоал ховха, баьцара, доахана дика юаш йола буц.

Масала, къоарза овсяница яхача баьца кIаьда, доахана дика юаш лорлаш а хетолгаш а хул бIаьстан юхьеи ахка доладаллалцеи, цхьабакъда, июнь бутт бов болабеннача хана йокъаяла йолалу баьцаш, доахана яа дог ца доагIаш а хул. Цудухьа цу тайпарча даьгIенашка хьалхагIа доажаде деза доахан.

Къаьстта белгалдаккханза даргдац лоаман хьалашка юкъ-юкъерча чIегилгаш тIа доахан доажадар гIойленагIа хилар. Юкъ-юкъе доахан доажадеш хилча, 20 процент дукхагIа тIайоагIа буц, массанахьа а цхьатарра дIатIа а лехкаш доажадечул. Доакъошта йийкъача даьгIенашка бажача устагIо буц дукхагIа а юъ, цунна дулх тIа дукхагIа а кхет, хьаштдолчча боажабеча устагIачул. Къаьст-къаьстача доакъошка доахан доажадеш хилча, йиш хул даьгIенех пайда бизза эца а.

Доакъош а даь йийкъача даьгIенашка доахан доажаделга вIаштIехьдоаккхаш хилча, укх тайпара гIулакхаш чакхдаха деза. Доахан доажадергдола доакъош дукхагIа хила деза вегетационни ха йIаьхагIа а тов кIезигагIа а йолча моттигашка.

8 дакъа даь йийкъачеи царех хIаране тIа 5—6 ди а доаккхийташ жа доажадечеи лоаман даьгIенашка кхаь бетта шин циклах доажаде мегаргда хьайбаш. Доакъош тIарча даьгIенех пайда эцара лорадок хIара шера хувцар чIоагIIа пайдана да. Масала, нагахьа санна укх шера бIаьстан юхье хьалхарча дакъа тIа доажадеш хиннадале, хьатIадоагIача шера шоллагIча дакъа тIара дIадоладале деза, цул, тIехьагIа тIадоагIача шерашка — кхоалагIча, диъалагIча, пхелагIча дакъа тIара, и. кх. дI. Цу тайппара, даьгIе доакъашка йийкъа хилча, хувцхувцаш бархI шера лелаергья из.

Доахан доажаде лаьрхIа йола даьгIе 16—20 дакъа екъа еза хIара шера 2—4 дакъа мукъа а уллийташ. Иштта доакъош даь хилча, 6 бетта 2—3 циклах доажаде йиш я доахан.

Лоаман даьгIенех дикагIа пайда эцара чIоатIа лоархIаме да хувцхувцаш цонаш хьекхар, цу тайпара йол хьокхаш хилча, хIара шера хIара дакъа тIехьа-хьалха йоах йол хьакхара ханаш, буц дикагIа тIаяргйолаш юкъе юкъ а йолийташ.

Цонаш хьоккхача хана а иштта бакъахьа да тов тIа доахан доажалича а керд-кердача моттигашка доахан лоаттадарца уж хьаьнийча а. Масала, эггара хьалхатIа хьакха цоний дакъа хьаьнде а шоалагIа йол хьакха е гурахьа тIаьннача ховхача тов тIа доахан доажаде а йиш я.

А. АХМЕДОВ,
юртбоахма Iилмай кандидат.

КВАДРАТАШ НИЙСА Я

Цхьатарра тIаьннай бIаьстан юхье дIайийна культураш Шелковской района Кирова цIерахча колхозе. ХIанз оасар дегIа ца дайта гIерташ оарцагIбаьнна ба колхоза механизатораш.

Хьажкlаш кхееш волча Макаров Владимира участка тIарча дикача квадраташа йиш хулийт дIайийнача хIамашта урагIеи пхорагIеи обработка е. Механизатораша хIанзле а кхай дIоахалашха 103 гектара тIеи пхорагIа 30 гектара тIеи культиваци яьй.

152 гектара тIарча гидуаргашта а 56 гектара тIарча харбазашта а юкъера оасар дIадаьккхад трактористаша Черепяный Федорен Джабраилов Ювсупеи.

ДIайийнача хIамашта обработка еча ханна колхозе шеррача фронтах дIадоладеннад доакъараш кийчдара балхаш а. Мангалхошца Джабраиловца, Магомадовца, Амалиевца цхьана из болх чакхбоаккхаш ва опыт йола механизатор Казаев Хьамид. Цар хьекхад 30 гектара тIара рожи 11 гектара тIара эрий тIаьнна баьцаши. Доакъараш кхы дIахо а кийчдеш латт.

С. БАКИН.

Жа ларгара болх дика вIаштIехьбаьккхаб лакхача лоамашта юкъе уллача Советски района XX-ча партсъезда цIерахча колхозе. Дика къахьегама хьокхамаш да цу колхозерча дикагIа болча жа лоргарий Амаева Самартен Хамзатова Пезилатеи. ХIара дийнахьа 110 — 115 процент кхоачашъю цар жа ларгара нормаш. «Ленинец» яхача района газета корреспондента А. Солсаева даьккхача сурта тIа гуш ба С. Амаеван (аьрдехьа) П. Хамзатован.

ПАЙДА ЭЦА ДАЬГIЕНЕХ

130 эзар гектар доахан дажа ареnаш я Наурски района. Даим цига даж 200 эзар жа, 7216 бежан, цу даькъе 2691 етт, 3102 хьакха.

Эрий тIаьннача а дIайийнача а баьцех шурий-товарни фермашка нийса пайда эца лаьрхIад колхозийи совхозийи специалисташа. ХIанз деттача доахан дерригa Iулаш дIайийнача баьцаш тIеи рожа тIеи даж. Тха района башхало сенах латт аьлча, из латт, эрий тIаьнна баьцаш йолча тха даьгIенаша апрели майи бетташка дерригача даккача женеи деттача доахан Iулех цхьадолча даькъи мара бизза баьцаца кхоачамбеш ца хиларахи, хIаьта 15 маера денз 20 июне кхачалехьа буп йокъалуш хиларахи.

Цудухьа, хьайбай продуктивность лохлургйоацаш, боахамий кулгалхоша специалисташца цхьана кийчъю тха деттача доахан Iулаш кхоачам хиллал мошача доакъарашца Iалашдергдолаш йола мероприятеш. Цу гIулакха тха районе шерра юкъе а яьккха лелаеш я моша конвейер, цунна юкъедоагIа рожь, вIашагIъэбаь вико-кен, хьажкIаш, кен, горохи кени цхьана, хIаьта цу конвейеро хьайбай боахама луш бола пайда боккха а ба.

Телхар фуд аьлча, тха даьгIенашеи цонашеи бизза кхоачамбац дерригача хьайбашта, цудухьа доахани говраши, къаьстта а Iаьсий дажа лоаман даьгIенашка ца ахийтача ца йоалаш я тха районера колхозаши совхозаши. ХIара шера 3,5 эзар бежани 300—350 говри лоаман даьгIенашка хьалхувл района боахамаша. Лоаман даьгIенашка доахан доажадар чIоагIа пайдапа да. Соахка цхьан шера тха боахамаша лоаман даьгIенашка дажа дахийта хиннача 2800 бежанах хIаранена юкъера лаьрхIача деннеи бийсаннеи 900 грамм дулх тIакхийттай.

Района боахамий кулгалхой дукха ха йоацаш лоаман даьгIенашка а баха, хIара боахама йоагI-йоагIача тайпара йийкъар поний участкаш, доазонаш а даь хьакъоастадаьд доакъош. Цигга дийцар гIулакх деш хургболча наьха хьакъехьара дош, доахан хьалдугаргдола ха—бокъонца белгалъяьй доахан хьалдигара план, уж хьалдугаргдола никъ.

Тха боахамаша хьалххагIе а кийчъю доаханна йола севооборот. Апрель—май бетташка гурахьа дийнача рожа тIеи эрий тIаьннача баьцаш тIеи даж тха детта доахан, июнь бутт хьатIаотташехьа а буабе мегарг болаш хул кени кенах эаь дIайийна горохи, июнь бетта духхьал цхьа хьажкIаш юас долалу тхо деттача доаханна, хIаьта август бетта чусоцалу уж, цу хана силоса хьекха моша доакъар дехк царна.

Шура яккхара даькъе дика толамаш доах «Терский» яхача жа лелаеча совхозо. Боахама гIулакхаши зоотехнически мероприятеши нийса цхьана тарде хар бахьан долаш цу совхоза 2-ча отделене МТФ коллективо укх шера биъ бетта 398 килограмм дукхагIа шура яьккхар хIара кхоабача Iатта лоархIаш соахка цу ханналца яьккхачул. Доахан доажадара бокъонаш йизза кхоачаш а еш, бийсанна уж доажаду эрий тIаьннача баьний даьгIенашка, хIаьта дийнахьа дIайийнача баьцаш тIа. Маьхера моша доакъар когаш тIа а бетташ доа ца дайтар духьа къаьсткъаьстача участкашка — доакъошка дIа-юха декъ укхаза доахан, хIаьта уж цига аргI-аргIагIа даж. Сарахьа дийттачул тIехьагIа эрий тIаьннача баьцаш тIа дажа дIалоахк, цига уж доажаду бийсанна 12 сахьат даллалца, цул тIехьагIа шин сахьата салоIийт, тIаккха юха а IуйрIйна 4 сахьат даллалца доажаду. Из я тха районе эггара дикагIа йола ферма, хIаьта цун опыт оаха кхыча боахамашка гIолла дIайоаржаю.

Тха района колхозашеи совхозашеи хьалххагIе а кийчъяьй лоам дугача доаханна хиланза ярг мел йоаца хIама. Лоаман даьгIенашка доаханна гIулакх деш хургболча наха эша спецбаракъаш, кога бувха гIирс, радиоприемникаш, бийша бада галеш, юхача, кхыйола хIамаш, кхоачам беллаш ийца яьннай хIанз.

Района кулгалхоша лаьрхIад лоаман даьгIенашка доахан доажадеш йоаккхача хана гIулакх деш йолча персонала шин лафет а тIехьа ДТ-54 яха трактор, ГАЗ-63 яха автомашина яла.

С. ДЖИКАЕВ,
Наурски района юрта боахама производственни управлене керттера зоотехник.

Фермана керте специалист латт

Къаьстта чIоагIа хьинар айденна къахьегаш ба гудермесаш укх шера — семилетка тIеххьарча шера. Хьинар пар айденна хилар гуш да шерра яьржача социалистически яхьах, цар шоайта белгальяьча рубежех.

БIаьстан юххье денз совхоза шурий-товарни фермерча гIулакхий сагото е баьлар «Новогрозненский» совхоза а района а кулгалхой. Иштта моттиг нийсъеннача хана, массаза а халагIа йолча балха участкашта керте отт шоай гIулакха мутIахьа бола нах—специалисташ, коммунисташ...

Маьхера гIулакх дагалехар совхоза зоотехника нов. Мишустина. Цо, специалист ше хиларах тарра, тIехьаюсача фермана керте отта лаьрхIар, хIаьта цу цхьан ханна цхьоалагIча отделене управляющелла а эттар из. Луш дола алапи шурий хьоаналга хьежжа тергдолаш оттадаьд гIулакх Анатолий Миронович Мишустина. Из бахьан долаш дуккха а дукхагIа яха яьлар шура, хIаьта цун хьоанал кхаь процентагара йиъ процентага кхоачаш лакхъелар.

Совхоза керттерча агрономаца нов. Шкаровскеца цхьана оттайир цо фермана юххе дIаювргйолча культурай схема. Цунга хьежжа массе тайпа баьцаш дIаер бахьан долаш гуйра тIехьа яххалпа даа шортта доакъараш хургда юкъарча хьайбашта. Эшшача боараме дIаде лаьтта а техника а елар фермана. Специалиста шийна дикагIа хов малагIа культура маца дIайийча, маца чуийцача е доахан тIа а лаьхка яийтача бакъахьа я.

КПСС ЦК мартовски Пленумо белгалдаьккхар, хIара боахама лоархIаме продукци дукхагIа яккхар хинна ца Iеш, из яккхарга дIабода мах лохбар а хилар. Цудухьа хьалхарча плане хила беза бригадаши фермаши хозрасчета тIа йоалача хана дулх, шура, кхыйолча юртбоахама продукташ яхарга дIабода мах лохбар духьа лоаттабу къовсам.

Ше керте эттачул тIехьагIа ферме порядок оттаяргара дIаволавелар нов. Мишустин. Цо боккха болх чакхбаьккхар фермашка санитарни культура а шурий дикал а лакхъяра. Активистий новкъосталца Анатолий Мироновича лаьрхIар фермашка зоотехнически санитарни культура малагIча хьала тIа я хьежа. Культура бахьан долаш лоаттабеча къовсама юкъе бахар деттача доахан Iулий бригадираш, скотникаш, хьалхалатта доаркаш. Масала, хьалхагIа фермана юхе лаьтта кхо, активисташа еннача предложенех фермана гаьна а даькха Iооттадаьд. Йокъае посуда хьалъэхка вешалка техай. Хьайбай боахаме балха болча берригача болхлошта бетта цкъазза лораш хьожхIанз. Шура ший ханнахьа шелйолийт. Фермо укх шера биъ бетта дIачуеннача шурех еэткъе бархI процент цIеналга диллача хьалхарча группах а лоархIаш дIачуийцай молзаводо, хIаьта хьоаналга диллача эггара хьалхара моттиг лоацаш а хиннай. Из да специалиста-энтузиаста уйла а яь хьийгача къих хьахиннар.

Фермера хIара болхло санитарно-гигиенически знанешта зачет дIалуш ва хIанз.

Анатолий Мироновича предложени ялара совхоза дирекце йоакхо ю болхлой, доаркай материальни безам совбаккхара. Базисни хьоанал хьалхарча группе йолча шурий хIара центнерах алапена 5 процент ахча IотIатох доаркашта, скотникашта, бригадирашта, берригача болхлошта, хIаьта нагахьа санна шура воагIачох хилча, 20 процент тIерадоакх алапи. Фермай болх тоабара новкъостал дир цу методо. Хьалхарча группе я хIанз йоаккха шура.

Вахаро бакъдир шурий дикалга хьежжа мах тела оттабар нийса хилар.

ЦIена шура, лакха культура бахьан долаш шурий-товарни ферме лоаттабу къовсам лаьгIбеннабац — из да тIехьайнсача фермана кулгалде эттача зоотехника нов. Мишустина карагIдаьнна дика гIулакх.

М. АЛБОГАЧИЕВ,
тха собкорр.

ХАЛКЪА КОНТРОЛЕРАША РУЗКЪА ЛОРАДУ

Наьсарен района совхозий кхашка дийнахь а бус а ца соцаш хьахозаш да болх беш йоахкача тракторий таташ. ДIайийнай района кхашка ялат а кхыйола культураш а, цхьабакъда кхашка де деза балхаш дукхагIа хиннадеце кIезигденнадац.

Ахархой къахьегама хьалхара хьохкамаш гуш да — цхьатарра тIаьннай хьажкIаши гидуаргаши, гучадаьннад шекара свеклай нийса мугIараш. Цхьабакъда, культурашца тIадувлаш латт оасар а.

ХьатIадаьннача гурахьа дийнача ялаташта юкъе гучадувла доладеннад IажатIа оасар. Цу дерригача гIулакхаша тха совхозий кхаш леладерашкара дIадех сухал белга, низаш оарцагIдоахилга.

Ахархочун вахаре бехктокхаме ха я дIадийнача ялаташта гIулакх дер. КIеззига а цо ха тиллийтача бовргба ахархочун берригa къахьегам.

Цхьабакъда, духхьал хьувкъам кхебара къовсам лоаттабича йоалаш яц тахан Наьсаре. Кхы кIезигагIа лоархIам болаш дац хьайбаш леладар а. Кастта кхоачашде де дезаш дукха гIулакхаш да укхаза а. Сихха вIашагI а теха лоаман даьгIенашка дIадахийта деза Iулаш, динза даргдоацар да — дикка кийчо а яь жа ларга доладар.

Лакхе белгалдаьхача лоархIамерча дешашта хетаяьр юххьанцарча партийни организацей секретарий, партийно-пачхаьхьалкхен тIахьожама комитета новкъостала йолча группай председателий цхьан денна хинна семинар. Хаьдда а пайдана а, заданеш з ийца шоай моттигашка дIабахар халкъа контролераш.

Комитете хьакхьачад тохкамаш дара хьалхара хоамаш. ДукхагIдолча даькъе, — хоам бу контролераша, — района боахамашка дика кхетаду дIадийнача ялаташта дика гIулакх дар, жа ларгар боккхача лоархIаме долга. Цунна лерттIа кийчо яьй.

Цхьабакъда, цхьадола гIалаташ, ца деш диса балхаш, цIенхаштта дола кхоачамбоацараш гучадоах цар. Иштта, «Экажевский» совхоза партийно-пачхаьхьалкхен тIахьожама комитета новкъостала йолча группа председатела нов. С. Хамчиева гурахьа дийнача ялаташка хьожаш гучадаьккхар СурхотIарча, IаьлийЮртарча, Наьсар-Кертерча отделенешка дIадийна ялаташ доадеш моттигаш хилар. СурхотIарча кIа дIадийнача духхьал шин участка тIа бахача наьха нийс етт бажаш хьалаьцаб контролераша. Духхьал отделене кулгалхоша тIахьожам мела лоаттабар бахьан долаш хиннад из зуламера гIулакх.

Новкъостала йолча группа хьадехарах отделене лаьтташ лорадераш бехктокхаме эзаб, хIаьта зе а цар дIатокхаргдолаш оттадаьд.

Кхы дикагIа латтац из гIулакх Наьсар-Кертерча отделене а. Ялаташ доадарал совгIа укхаза гучадаьннад кIа хьекха моттигаш а хилар. Отделеней кулгалхошка хайтарал совгIа ерригача совхозий кулгалхошка а района партийно-пачхаьхьалкхен комитето дIахайтад дIадийна ялаташ доадергдоацаш лерттIа гIулакх ца дойя уж бехктокхаме оазаргболга. Бокъалдар аьлча иштта дош оттадаро цу совхоза новкъостал хиларал совгIа района берригача боахамашта а новкъостал хургда дIадийна ялат лорадара.

Новкъостала йолча группашеи посташеи Комитете хоам бу района совхозаша дIайийнача хIамашта кхоачам боллаш Iунал дац. яхаш. «Назрановский», «Октября 40 шу» яхача совхозий цхьайолча отделенешка хIанз а звенъяшта дIахьожаьяц шекара свекла.

Цхьайолча моттигашка гуйран кIа оасарах хьалдукъаш латт, цхьабакъда, хIанз мара дIаболабеннабац укхаза ядохимикаташ етта, хIаьта «Экажевский» совхозе из де вIалла дага а бац. АргIанарча заседане партийно-пачхаьхьалкхен тIахьожама комитето дийцад ший ханнахьа дIайийна культураш оасара кIалхара яхара теркоелга.

Кхы кIезигагIа лоархIам болаш дац районе жа ларгар а. Бакъда, баьча тохкамо хьахьекхад районе цхьаккха а совхоз цу гIулакха кийча йоацалга. Дукха ца говш уж дешаш дувцаш заседани хургъя тха, хIаьта хIанз ха йоллаш контролераша гучадаьха кхоачамбоацараш дIадаха деза совхозий специалисташа.

Цу даькъе дика къахьег «Октябра 40 шу» яхача совхоза новкъостала йолча группо (председатель нов. И. Кулбужев). Кхоачамбоацараш гучадахарал совгIа цар специалисташца цхьана новкъостал ду ханнахьа жа ларга дарглолаш кийчо е.

Цунах латт цар лоархIам, хIанз аьлча контролер гIалаташи кхоачамбоацараши белгалдоахар хинна ца Iеш, гIулакх вIаштIехьдоаккхар а ва.

Хь. АРАПИЕВ,
Наьсарен района партийно-пачхаьхьалкхен тIахьожама комитета председатель.

ЛОАРХIАМЕ ДЕНОШ

БIаьстан юхье кхашка деш дола балхаш дика вIаштIехьдаьха дIадоладир «Автуринский» совхоза цхьоалагIча отделе коллективо. Массехк дийнахьа, графикал а хьалхагIа дIайийра хIамаш. ТIемпаш кхы лаьгI ца йолийташ гIулакх де дезаш бар механизатораш тIаьннача культураншта. ХIамаш дIаювча котало яьккха, карара кара тела ЦIе байракх хьайийца шоаш баьнначул тIехьагIа, цунах кхоачам а баь Iохайшар отделене кулгалхой.

Тхо хилар Идрисов Мухьаде комплексни бригада хьажкIий кхашка. МугIарашта юкъе культиваци еш ши агрегат яр укхаза. Лехкаш геттара къона тракторист Чайтаев Ахьмад а волаш йолча хьалха йоагIача цхьаннена дIатIадолх тхо. Культиватор нийсъянза я, стрельчати лапаши урсаши аьрхIа да, оасар доходу макхаш дац тIехьатайса, хIаьта долче, къахьегам дIабода — хьахулаш пайда бац.

Иззамо хьал долаш яр шоллагIа агрегат а. Уж шакхе а агрегат кхашкара ара ца яьккхача балан зар производственни управлене керттера инженер нов. Чахладини керттера агроном нов. Ялхароеви.

Культураш сихагIа дIайийна бовла гIерташ кхашка йовкъаш йита хиннай, хIаьта из хIанз балха чIоагIа Iатк. Квадраташ хьахиннаяц. Цхьайолча моттигашка дика тIаьннай вокхазахьа вIалла тIа а яьннаяц. Цо хьахьокх, фу дIатоссача хана укхаза агротехника бокъонаш кхоачашъяь ца хилар. 202 гектара тIарча хьажкIех обработка яь яьннараш яц 37 гектар мара. ХьалтIаьнначул тIехьагIа макхаш дабхадац царна. Цудухьа оасаро хьалйикъай уж.

Кхы а вогIа да гIулакхаш шекара свекла тIайолча кхашка. Из культура укхаза дIайийнай 164 гектара тIа, хIаьта прорывка яьяц 35 гектара тIа мара. Дlаяз а вав учете латташ 212 саг воллашехьа а, кхашка болх беш вацар 30—35 саг мара. ХьалтIаьнна свекла оасара юкъера хьабIаргагуш яц.

Тхо цецдаьлар Гельдиген яхача юрта йистте дадача совхоза шоллагIча отделене свеклай кхашка кхаьчача. Цу кхашка тоъал йоккха моттиг я свекла сов нийлхъяь. ДIайийначa хIамашта иштта гIулакх деш хуле, уж хьувкъарга даха дог дац. Гуш да, дIайийнача хIамашта гIулакх дара укхаза хьалххагIе а кийчо яь ца хилар: тоаданза да макхаши культиватораши. Механизатораша шин сменах болх белга вIаштIехьдаьккхадац. Цо йиш хилийтац, ерригача культурашта дизза гIулакх де. ДIайийнача хIамашта обработка во ю тракториста Шахбулатов ИбрахIама. Обработка дика ца хилара бала бац цунна, из яьй яха гектараш дукха хуле. ХIаьта цун дикалга диллача обработка яьй ала йиш йолаш яц из.

Болх бе атта дац. Лаьтта тоаде безам болча совхозо укх шера дуккха минеральни моттигереи удобренеш тайсаяр кхашка. Оасар дIайийнача хIамаел а чIоагIагIа дегIадера, ший ханнахьа дIадаккханзар из. Сихха макхаш даха дезар кхашка, цхьабакъда из а цига даьдац.

Кхы тайпа да лоаллахарча «Шалинский» совхоза кхашка, укхаза оасарах хIама тIадоацаш цIена я хьажкIаш. Цу морча кхашкарча культурех оал из бIарг хьоасташ я, аьле, Белгiала, хета а хет хоза нийса квадраташ бIаргаяйча. МоллагIча оагIорахьа — кхай дIоахала, шорала, зула — хьо дIахьежача, дIаьхха дIадолха нийса баьццара мугIарч. ДIабIара ма хьажжинге а гуш да укхаза болх беш энтузиасташ, шоай гIулакха говзанчаш хилар.

Халахете а иштта говзалца болх ца беш дукха ба механизатораш, — карара ялийтача ханна кхы тIехьакхе вIаштIехьдоале тамаш я. Сих а луш, брак ю, хIаьта а юлац ханнахьа культиваци — оасаро хьалдукъаш латт кхаш.

16 мае газеташ тIа кепа теха арабаьнна КПСС Нохч-ГIалгIай обкомо соцам бар Шаьла районе дIайийнача хIамашта гIулакх во деш хилара хьакъехьа.

КIезига хIамаш хувцаденнад укхаза цу хана денз. Даьд ала мара дац укхаза дIайийнача хIамашта гIулакх. ГIулакх дарга хьежжа хургба хьувкъам а. Нийса аьннай уж дешаш укхаза, гучох, дицдалийтад.

М. АЛАУДДИНОВ.

ЭКЗАМЕНАШ ЙОЛАЕННАЙ

Дукха ха йоацаш Грознерча № 18 школе дешархой дай-ноаной а болаш собрани хилар. Укхаза дийцар цхьайтта шера дийша баьначa дешархошта таханарча дийнахьа хьалхашка латтача декхарех. ХIанз пачхаьхьалкхен экзаменаш хьатIакхаьчача хана дешархоша хIанзалца ца хиннача тайпара хьинареи низ тIабахийтаи къахьега деза аьлар собрани дIайолаяьча школа дешара даькъа заведующе Е. И. Толстовас.

ХIаьта иштта шоай берех лаьца къамаьлаш дир классни руководителаша М. П. Храмоваси С. С. Голачанскаяси.

Цул тIехьагIа хIара классе а хилар экзаменашка тIавитара дош дувцаш классни собранеш.

100 процент успеваемость йолаш чакхдаьккхад дешара шу цу шин классерча дешархоша. Дика дешаш кхаь-диъ шера отличник йолаш хьайоагIа Гунько Таня, Гринченко Лариса кхыбараш. 54 саг экзаменационни комиссена хьалхашка оттаргва тахан. Ка йийла шун, тха хьамсара дешархой!

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ИШТА ЙОАХ У ТАНА

НЬЮ - ЙОРК, 28 май. (ТАСС). ООН-ана ювзаеннача правительствени йоацача организацей хIара шера хулаш йолча конференце селхан ше къамаьл деш, ООН-а Генеральни секретара У Тана белгалдаьккхар, укх шера хьалхарча пхе бетта дунен халкъашта юкъера гIулакхаш кхоккаденна хилар.

1963 шера, дагадохийтар Генеральни секретара, ядерни тохкамаш деlга цхьадолча даькъе дехкаш долча Московски договора кулгаш яздир, Генеральни Ассамблея могайир ядерни герз тIадола объекташ космически ара ма йохийтийла аьнна оттаяь резолюци, берригаш хIана бац аьнна раьза а болаш тIанийцай кхы тайпа лоархIамера решенеш. Цхьабакъда, царна тIеххьа дунен халкъашта юкъера хьал дIахо тоа а лург ма дий, хIаьта ООН-ах машар хьаллоаттабара бокъонца пайдана йола инструмент а хург ма йий аьнна хеташ дахьа дог дайра. У Тана белгалдаьккхар, ООН Устава лоархIамерча положенешта тIера бувлаш хилар. Цо аьлар, ОАГ — регинальни организаце — Доминикански Республике низагIа дедадеча гIулакхана гаьна даргдолаш зулам де тарлу. Цу тайпара гIулакхаш, аьлар цо, Кхерамзлен Совето бокъо елча мара леладе йиш йолаш дац ООН уставах.

...ХIАЬТА ДЖОНСОНА УЙЛА УКХ ТАЙПАРА Я

НЬЮ - ЙОРК, 28 май. (ТАСС). Техас яхача штатера Бейлорски университет йисте а яьккха арахепаш барашта хьалхашка ше къамаьл деча хана США президента Джонсона бакъйора Доминикански Республикапа духьалара американски интервенци.

Доминикански Республикера событеш дIахо дегIаахара гIулакх ше доашхаш, «аггара дикагIа карагIдаьнна хIама да» аьлар цо американски паччахьалкхений юкъара герзащара низаш вIашагIтохари цу мехка уж дахийтари. Президента аьлар, дIахо йодача хана ийшшача моттиге пайда эна йиш хургйола американски паччахьалкхений юкъарча бIуний массазара контингент вIашагIъеллача бакъахьа я малхбузен полушаре.

АМЕРИКАНСКИ ЭПСАРА ДАЬ МУКIАРЛО

НЬЮ - ЙОРК, 28 май. (ТАСС). «Из — Вьетнаме дуккказа а бомбаш чуетта ухача дакъа лоацаш хинна американски ВВС эпсар... ТIем тIа вай эшаш латт а Вьетнамера вай арадовла деза а аьнна хеташ ва. Цо йоах, аьттув барг ма бий аьнна дог даха цхьаккха хIама а доацаш, дийнахьа шиъ ахи миллион доллар ахча доаду цай Вьетнамски авантюрага ухийташ. Иштта ялу вовзаш волча американски публициста Джером Дэвиса «Черчмен» яхача журнала тIа кепа теха араьккхача статья тIа. Дэвиса дувц, массехказа дIаьхха къамаьл хиннад ший довзаш долча бахьанах ше тайпан цIи ца ювцаш волча американски летчикаца, яхаш. Эпсара дийцар, цунна Вьетнаме ши шу ха йоаккхаш шийна бIаргадайнараш: хIалакбаьча мехка бахача нахагара къели моцали, кхайканза баьхкача хьашашцара вьетнамций цIаккха а йовргйоана гоамал.

«Тахан, — аьлар эпсара, — мехка бахача нахах 85 процент — вьетконговцаш ба. Вьетконг хьаллоацаш бола нах ба. Из аз сайггара дувцаш дац, уж даннеш йоалайир тхона, американски эпсараштa, тхо дIа ма кхаьччинге а яьча инструктаже».

— Аз хаьттар цунга, — йоах дIахо Дэвиса, — Къулбехьен Вьетнаме баха нах ВIашагIкхийттача Штаташта духьала хIанаб?

Цо жоп делар: «Царна дезац кхыча мехкара баьхкача малаш ба ца ховш болча цхьан наха шоашта дезар хьалха доахаш приказаш телга. Царна хеттар хетаргдар вайна а, нагахьа санна кхыча мехкара нах воашта чубелча».

ГIОЖА ОПЕРАЦИ

США-с Доминикански Республике герзацара интервенци хьоаь шоллагIа бутт болабеннабале а Вашингтоне къайла лоаттадац, Центральни Америка из зIамига республика американски бIунаша мукъаялийтара хаьдда ха хIанз а гуш ца хилаф. Доминикански Республике дукха ха йоаккхаргья американски бIунаш, аьлар Вашингтона хьашт долаш йола правительство вIашагIйолла аьттув па боалаш хиннача Санто-Домингора укх денношка юхакхаьчача, уж гIулакхаш довзаш волча США президента советника Макджорджс Банде.

Цу тайппара, дувцаш дар суверенни йолча паччахьалкхен территори ВIашагIкхийттача Штаташа йIаьххача хана дIалаьца лоаттаяра плание мьакъехьа да.

Цу американски оккупацех «американски паччахьалкхений юкъара да» яхаш «дика гIулакх» хетийта гIертаро, бакъдар аьлча, цхьаккха саг Iехавергвац. Американски паччахьалкхений юкъара оалаш дола низаш вIашагIтохаш яь операци, американски гIашлоша яь интервенци ше а санна, гIожа чакхъяьккхар. Цигеи ухказеи шиннахьа а, мадарра аьлча, КIайча цIагIа къестадеш дар дош. Духхьал цига болх бе йолаялийтар «американски паччахьалкхений юкъарча низий» хьакъехьара резолюци американски паччахьалкхений Организацена (ОАГ) качйоллара новкъостал даь рычагаш. Из дахзар, бакъдар аьлча, США форда гIашлоша Санто-Доминго дIалаьцачул тIехьагIа 8 ди даьннача гIолла мара.

ХIанз, бутт баьиначул тIехьагIа, «Нью-Йорк таймсо» белгалду, американски паччахьалкхений юкъара система, Вашингтоно ший доминикански авантюраца дувзаденна цунна хIама тохар бахьан долаш, хIанз а «халача хьала тIа» хилар. Шераш дIаухаргда даь зенаш юхаметтаоттадаь дадалехьа. гIийлла мукIарло ду «Нью-Йорк таймсо». Хургдар хьалхагIе а дIаалъ хала дац, бакъдар аьлча, газето ювцача «халоно» хIана американски паччахьалкхений юкъарча системана тIакхаьча цIенхаштара кризис чIоагIъяларга вугаш хилар. США-с империалистически гIулакхаш чакхдахар духьа цу системах тIа-тIа гуччахьеи эхь дайнеи пайда эцаш хиларах.

Официальни Вашингтон цу юкъа Доминикански Республика правительство вIашагIйоллара гоннахьа чIоагIа сатем байна хьувзаш, из мохк дукхача хана дIалаьца лоаттабара планаш увттаеш, цун вахара, чурча гIулакхашта массе оагIорахьара юкъе гIерташ я. Цу жандармски гIулакхашта юкъеоз Пентагони паччахьалкхен департаменти зза па Iеш, американски охранка а (ФБР).

Цу хьалашка «американски паччахьалкхений юкъара» аьнна яьсса цIи а тилла хIилланца лелаеча маневраца Вашингтона новкъостал дергдац интервентий, агрессорий бокъонца йола юхьмараш къайлаяьяра.

И. ОРЛОВ,
ТАСС обозреватель.

ТИССА ТIАРА ЧЕРНА ЯХА МАШИННАЬКЪА СТАНЦИ СОВЕТСКИ СОЮЗЕРА ЧЕХОСЛОВАКЕ А ЧССР-ЕРА СОВЕТСКИ МЕХКА А УХА МУХЬАШ ЧАКХДУВЛА ЙОККХА ТРАНСПОРТНИ ПУНКТ Я. МУХЬАШТА ЮКЪЕ ПРОМЫШЛЕННИ ОБОРУДОВАНИ, МЕХКДАЬТТА, ПОТРЕБИТЕЛЬСКИ ТОВАРАШ. ШЕРАГАРА ШЕРАГА ЙОККХАГIА ХУЛ ВОШАЛ ДОЛЧА МЕХКАШТА ЮКЪЕРА ТОВАРООБОРОТ.

ЧТК-ТАСС сурт.

БЕРИЙ ЦIЕЙ

Сийрда денача бIаьстан къаьгача шоатта дийнахьа Грознерча Революце цIерахча майда тIа яьлар вай республика школай дог гIозача дешархой колоннаш.

9 сахьат даьлча фанфаристаша хоам бир бераш лорадара Дунен халкъашта юкъерча денна хетаь республикански торжественни линейка дIайолаялларах.

Торжественни линейка хьаеллаш шоаш баьча балхах рапорт дала пионерски дружинаш кийча хилар дIанхайкадир № 4 йолча детдомехкееча Никифорова Зояс.

Дукха сийлен-доккхий гIулакхаш даьд республика школай пионерашеи дешархошеи. Дешара шу 100 процент успеваемость йолаш чакхдаьккхад. Вай хьамсара баьчча В. И. Ленин ваьхачеи болх баьчеи моттигашца бувзам лоаттабаь бераша.

ТIом, шелал, къел яхар фуд ховргдоацаш бераш иразə долаш хилийтара долла хIама ду вай Коммунистически парте, Советски правительства, йоах ше къамаьл деш просвещене министра заместитела Л. Маргашвиле.

Берий колоннаш марш а лоkхаш пионерий Двореце яхар.

ДикагIа йола пионерски организацеши дружинаши хьакъоастаяра йоаржаяьча «Лепа ленински седкьий» яхача Ерригсоюзни яхье дакъа лоацаш дика толамаш дахарах ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома грамоташ елар № 4, 10 йолча детдомашкарча пионерски дружинашта.

Т. АРЧАКОВ.

КРЫМСКИ ОБЛАСТЬ. ИЗ «УБРАИНА» ЯХА ГОСТИНИЦА Я. ГОРОДЕ- КУРОРТЕ ЕВПАТОРЕ ХЬАЛЪЯЬЙ ИЗ. ЦУН КОМФОРТАБЕЛЬНИ НОМЕРАШКА ЦХЬАЛ ХАННА 400 САГ ЧУТАРЛУРГВА.

Бородина сурт. ТАСС фотохроника.

МАЛА ХИННАВ ОЛЕКО ДУНДИЧ?

ХАНО ЙОВЗИЙТ ГРАЖДАНСКИ ТIЕМА ТУРПАЛХОЧУН БОКЪОНЦА ЙОЛА ЦIИ

Хала чов а хинна йийнача говра юххе уллача, Олеко Дундича, човно чIоагIа лазар дешехьа, ший тIема доттагIчунга Ивиц Семенага йоахар.

— Нагахь санна со лайя, Сербе хоам белахь. Наьнагеи вежарашкеи язделахь: Милутин Чолич вийнав, аьнна.

— ХIана Чолич? МалагIа Милутин Чолич? — цецваьнна юха а хаьттар Ивица.

— Из я са бокъонца йола цIи, — дIакхетавир из Дундича. — Со эрсашкахьа ваьнилга дIахойя тхоайчарна зулам далар кхераш аз сайна дагалаьца керда цIи я из...

Гаьннарча 1919-ча шера Ивиц Семена иштта гучаьлар дог майрача мехкахочун, ший идеяца а герзапа а новкъост волча Олеко Дундича къайле.

Ивиц а, Дундич а шаккхе сербаш ба, дунен хьалхарча тIем тIа дакъа лоацаш хиннаб, немцашкахьа а баьнна вежарашта — славянашта духьал ца летар духьа тайп-тайпарча ханашка эрсий болчахьа бейлда хьабаьхкаб. Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хинначул тIехьагIа Цӏеча Эскаре болх уж. 1920-гIа шу долалуш Ивицах теш хилар Дундича Цӏеча Байракха орден луш. Цул тIехьагIа массехк бутт баьлча, ткъаьи ворхI шу мара даланза вола Дундич, Ровно яхача города юхх кIай полякашца хиннача тIем тIа вийра.

Цу хана денз дукха шераш дIаихад. Россе хиннача граждански тIема легендарни турпалхой — Чапаева, Щорса, Фрунзе, Котовске цIераша цхьана мутIарах дIаэттай Олеко Дундича цIи.

Исследователаш халданза гулдеш а тохкаш а ба Дундича вахарца кIезиг - дукха а дувзаденна хиннар. Бакъда, дукххача хана цхьанне а вIаштIехьдоалаш хиннадац турпалхочун биографи овлангара хьатахка. Писателашта, Iилмахошта, библиографашта цхьаккха а дича мегадац Дундич ваь моттиг малагIа я ха а, из вовзаш-везаш хиннараши гаргара нахи лаха а.

Къилбаседа-Казахстански областе Петропавловске ваха хайнача Ивиц Семена лаьрхIар биографи язъе хьажа. Кхыча исследователашта хьалхашка эттар санна йола хало эттар цун хьалхашка а — турпалхочо Югославе вахаш даьккхача шерех лаьца корош цхьаккха хIама ца хилар.

Ивица новкъостал дехаш письмош дахьийтар Советски Союза а Югославе а музеяшка, цхьабакъда керда хIама данзар. ТIаккха ше волавелар из Дундича дезали гаргара нахи лаха. Олекогара шийгара хеза цунна ховш цхьа хIама-м дар, кIеззига бараштa мара ца ховш дола — Дундича бакъйола цIи йовзар цунна. Долче хIаьта, Югославе хила безаш бар Милутин Чолич дагавоагIаш бола нах. Царга письмош дахьийта деза. Цхьабакъда, юха а хьовзам: Дундич хьаваьннача моттига цIи йицъеннаяр цунна. Из дагаехар, вIалла дага а доацаш. Укханна бовзаш болча нахах цхьанне эккхийта аьлар эрсий меттала хоза доаца дош — дрын. Семена цIаьхха дагадехар: Древновцы! Иштта цIи яьккхаяр Дундича ше ваьча моттигах.

Цул тIехьагIа дукха ца говш Петропавловскера письмо дера Древновцы яхача моттиге. Письмо тIа дехар дора Милутин Чолича сурт дайта яхаш. Милутина зIамагIа волча вошас Благомира хоам бир, цу тайпара сурт шийга а, е гаргарча нахага а дац, аьнна. ТIаккха Ивица ший архивера ши сурт дахьийтар Благомира. Цхьан сурта тIа Олеко Дундич ЦхьоалагIча Дошлой эскара командира форма а ювхаш ва, вокха тIа — штатски костюм ювхаш.

Дукха ца хьелуш письмо дера Благомирагара. — Шинна а сурта тIара вар, — хоам бора цо, — де доацаш вайна дуккха а ха йола са вокккхагIа вола воша Милутин Чолич ва, яхаш.

Цул тIехьагIа югославски кепа йоазон тIа арабаьлар сенсационни керда хоам — Олеко Дундич гаргара нах корабаьб, аьнна. «Кердадараш», «Сайриннара кердадараш» яхача газеташ тIа кепа техар Милутинахи цун кхоачарагIарча нахахи йолча йоккхача материалашта. Газетни заметкех цаI иштта цIи йолаш яр— «Тешнярерча йоккхача сага вейзав Олеко Дундич». Заметкана кIалха дар сурт: ха яха кхалсаг. Дундича хьалхара сесаг, цун суртага хьежаш йоалаш. Дундич Милутин Чолич волга хайра бера хана хиннача цун доттагIашта Сава Николича, Дара Джуловича, кхычарна а. Ивица из гучадаьккхачул тIехьагIа арадаьннача ЗIамигача Советски энциклопеде тIа эггара хьалха нийса цIи яьккхай Дундича а, из ваьча моттига а.

Цхьабакъда, Советски Союзе а, хIаьта иштта Югославе а массава тешанзар Ивиц Семена корадаьрех. Цун духьал статьяш хилар кепа йоазон тIа. ХIаьта цу ханна лаьрхIар цо ше бакъхиларах дола тIеххьара тешал лаха а, цунца цхьана Дундича къайле маярра гучаяккха а.

Ивица ховра, Олеко шоллагIа йола сесаг — Самарина-Дундич Мария Советски Союзе яхилга. Дундича бакъйола цIи цунна ховш хиларах дог тешилга йоалар. Волгоградски областе Иловля яхача поселке яхаш йола Мария (хIанз из Бочарова я, хIана аьлча шоллагIча маьра тайпан цIи лелаю цо) лехар Ивица. Медицински сестра хиннача Марие Ивица письмона духьала жоп делар, шийх а, ший хьалха дIадахача вахарах а лаьца дувцаш хилча Милутин Чолич аьле цIи йоаккхар Дундича шийх, аьнна.

Иштта ше маярра гучаьлар Россе хиннача граждански тIема турпалхочун, вошал долча шин халкъа— советскии югославскии турпалхочун къайле. ХIанз Ивиц Семена цхьанна а хIамо новкъарло ергьац цунах лаьца бакъдола, документально нийса дола дувцар язде. Из кхоачашде цунна новкъостал дергда Дундич вовзача советскии югославски гражданашкара ихача дукхача письмоша. Олеко вошас Благомиреи вешийн воIа Йолич Лазареи турпалхо кхувш воагIача шерех лаьца дуккха а кердадараш дайтад Ивица. Киналарча книжка тIара царна корадаьд Милутина крешени еш даь йоазув, но тешал ду из ваь шу — 1893-гIа шу хилар, хIаьта священника воI из хилара а. Кхелатача хана дIавахав Милутин цIагIара, Белградерча Ронки Гачевца фабрике болх беш а, революционни боламе дакъа лоацаш а хиннав, хIаьта детаргахьа, 1911-ча шера духхьашха подпольни цIи яьккхай цо шийх, цул тIехьагIа цун шоллагIа цIи а хинна дIаяха йола Олеко Дундич.

Николай ВАРОВ.
(АПН).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

«СПАРТАКА» ТОЛАМ

СПОРТ

КIирандийнахьа «Динамо» стадиона спортивни зале РСФСР-а волейбольни чемпионата хьалхарча тура тIеххьара ловзараш чакхдаьлар.

Эггара тIехьарча судейски сирено хьахайтар соахка чемпионаш хинна Ростов-на-Дону городера армейцел грозненски спартаковцаш котбаьнна хилар.

Класса «А» чуйоагIача цу шинна а команда тIадоагIача шера лакхерча лиге дакъа лаца бокъо яьккхар. Хьалхарча партех ростовчанаша дIаяьккхар вайчаргара бургац (счет 5:0). «Спартака» капитана а тренера а ловзара юкъе баха безаш хилар. Цул тIехьагIа шаккха команда бакъахьа ловз. Юххера грозненцаш котбовлаца (счет 15:11) из парти чакхйоалл.

ШоллагIча парте ловзар дIадоладелча толам баьлар вайчар, цхьабакъда, дIахо эша болабелар. Юххера счет 15:9 а йолаш ийшар.

Геттара дика ловзар «Спартака» тренер а капитан а вола Иванов Вячеслав. Даим хьалха ва из.

КхоалагIа (счет 15:9), йиълагIа (счет 15:12) партеш вайбараш кот а бовлаш йистеяьлар. ХIаьта вIашагIкхетар а счет 3:1 йолаш спартаковцаш кот а болаш чакхдаьлар.

ХIана ийшар ростовчанаш? Цкъадале, нападени активни яцар, шоздагIа-дале, защитана сов дукха герко йора, берриги низ цига тIабахийтара.

Хьалхарча круге бархI вIашагIкхетар хилар вайчар. Партешка эиллача грозненций соотношени 24:2 я, Ростов-на-Дону команда — 21:9 я.

Хьалхара тур чакхъяьннай. Хьалхарча моттиге Грозненски «Спартак» я. шоллагIча моттиге Ростовера бIухойи, кхоалагIча моттиге Германе латтача Советски Эскара группа бIухойи ба. Яхьа шоллагIа йола круг укх шера октябрь бетта Иркутске хургья. Цига вайна гучадаргда малагIа команда хургья РСФСР-а чемпион.

Д. НОДЗОЕВ.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ: ХЬАЛХАГIА-АЛА, ТIАККХА — ГАЗ! ГАЗОБАЛЛОННИ УСТАНОВКАХПАЙДА ЭЦАРА

Газобаллонни установках пайда эца шоаш дIадоладалалехьа цIагIа фо чукхетийта, пишка тIара ерригa кранаши баллона тIара вентили дIакъайлайий хьажа.

2. Газ хьахецача хана баллона тIара вентиль хьаелла, лотаяь цIилеторг горелкана дIатIахьо, цул тIехьагIа газопровода тIареи горелкана юхереи кранаш хьаелла, горелка массе а Iургах йоагаш хила еза газ.

3. Духовой шкафа горелка оашош лотаеча хана шкафа чу 2—3 минута фо чукхетийта, цул тIехьагIа лотадаь каьхатилг горелкана дIатIа а хьойя, духовой шкафа кран хьаелла.

4. Газ дерттIа йоагарг лоархI, нагахьа санна ала сатийна, сийна бос болаш бале, хIаьта нагахьа санна ала кIур беш, IажагIа бесса хуле — фо дукхагIа тIадахийта горелкана, ала хьалкъесташ хуле — фо кIеззигe.

5. Пишк болх беш йолча хана форточка хьаделла.

6. Шера пхо йола пхьегIа лакха оагIош долча конфорочни гIозараш тIа мара ма оттае.

7. Газови пишках пайда, ийца шоаш даьнначул тIехьагIа дIакъовла горелкана хьалхашкара, пишка юххерча турба тIара кран а баллона тIара вентиль а.

8. Газ чуйола баллонаш шоаш дIаэцача хана абоненташ декларийла ба контрольни талонага хьажа, хIаьта нагахьа санна из йоацаш хуле баллон хьа ца эца а.

9. Баллонаш хувцареи газови оборудованена ремонт ярен деша 2-26-63 телефон тоха.

10. Нагахьа санна цIагIа е баллонаш чулаттача шкафа чу газа хьадж иккхаяле, пишка тIа беш бола болх сацийта, дIакъовла пишка юхера крани баллона тIара вентили, цIагIа цIи а ма йоагае, электроприборех пайда а ма эца, цIагIа фо чукхетийта, 0-4 телефон тоха.

МЕГАЦ: бIарг лакха саг воацаш лотаяьча тайпара газови пишк латтийта, кухне вижа ала, берашкеи газобаллонни установках пайда эцара бокъонаш ца йовзача нахагеи, хIаьта иштта малар менна бехача нахагеи газобаллонни установках пайда-эцийта, конфорочни пишкех цIеноп дIоахдара пайда эца, баллонаш чулатта шкаф дIа ца къовлаш йита.

«Чечинггаза» трест.

Город Грозне, 2-ча Горски переулкагIа, 19, вахача гр-нина **Григорьев** Иван Андреевича суде деннад город Грозне, Переписной улицагIа, 201, яха ший сесаг **Григорьева** Галина Алексеевна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда г. Грозне, **Ленински** района халкъа суде.

ПАРТИЗАНКА-РАЗВЕДЧИЦА

1942 шу. Хала денош дар вай Даьхенна тIалаьттараш. Тийшача балхах вай Даьхенах летар немецко-фашистски захватчикаш. Къилбаседа Кавказа а чуелар гитлеровски полчищаш. Кхерам тIабессар Грознена. Цу хана военкомате а ена, ше тIом беш долча эскаре дIаяхийгар дийхар Ксения Николаевна Абаловас.

...Ксения Николаевна къаьстта гIулакхаш кхоачаш деча эскара дакъе нийслу. Сихха чакхдаьлар дешар, тренировкаш. МоастагIчо дIалаьцача тыле «болх бе» безаш дар гIулакх.

Сентябрь бетта цхьан бийсанна Пятигорска районе самолето чукхессар ши парашютист. Из яр Ксения Николаевна Абаловаи цун подруга Полякова Шураи.

Шоаех йоаца цIераш а техка города йисте баха а хайша, командоване боевой задани кхоачашъе дIаболабелар майра разведчицаш.

Цхьаккха а хIама тувладала йиш яц разведчиций сийрлача бIарга кIалхара. Цу ханна Минеральни Воды яхача моттигера фронтагахьа яхар тIема техникахи нахахи етта йола эшелон, Прохладнегахьа яхар танкови колонна, зеденнад Нальчикагахьа сихдаь тIаозаш латта бIунаш... Уж даннеш сихха советски командоване штабага дIаухийташ яр.

— Цкъа задани кхаьчар тхога,— яхаш дувц Ксения Николаевнас, — моастагIчун аэродром улла моттиг ха, аьнна. Дукха ха ялалехьа аэродром гучаьлар, цигара гIайтта советски позицешта бомбаш чуетта яхар фашистски самолеташ. Эфире гIолла дIахайтай из уллача моттига бокъонца йола координаташ. ШоллагIча дийнахьа советски самолеташа хIалакйир фашистски аэродром.

Пятигорске юккъе хьалчу а яха, Ксения Николаевнайна хайра, театра здане эпсарий собрани е лаьрхIа хилар. Тувла а луш, къайлагIарча паькъашка гIолла юха цIа а ена, цу хьакъехьа разведцентрага хоам бир цо. Белгалъяьча ханна Пятигорскана тIаьхкар советски самолеташ. Города юккъе бомбаш яьлар, белгалъяь моттиг хIалакйир.

Иштта, вIаштIеххьа-тIехьа, кхоачашйора Ксения Николаевнаси цун боевой новкъосташеи советски командоване боевой заданеш.

1944 шу. МоастагIа эккхавир советски территоре тIара, цхьабакъда, бокъонца вохаваь ваьннавацар. Цун ший территоре тIа де дезаш дар из хIама.

Кхыча партизанашца-разведчикашца цхьана Ксения Николаевна Абалова Чехословаке немецко-фашистски бIуний тыле йода. Укхаза, партизански отряда юкъе йолаш, чехашца, словакашца, эрсашца, полякашца цхьана нов. Абалова дакъа лаьац тIом беча, командованега лоархIамера хоамаш ду. Партизанаша кегаю немецки тылаш, йохаю моастагIчун гарнизонаш, мукъабоах концлагерашка дийца боахка тIем тIа плен бигараш.

ТIом беча хана алхха цхьа коталонаш яьха Iийнаяц. Цхьан эпизодех дувц Ксения Николаевнас:

— 1945 шера 9 мая Iуйрийна, тхол низ дукхагIа болаш волча моастагIчо го бир тхона. Дуккха тха тIем тIара новкъостий майра духьал латташ лийгар. Дахеи довлеи моттиг яц аьнна хетар. ТIаккха оаха лаьрхIар го боха а баь чакхдовла. Ше ма йодда тIахьийдлача партизаний группо-гебагIашеи гранатаицеи моастагIчун го бохабир. МоастагIчун гонна тхо юкъера даьначул тIехьагIа, тхона хайра немецки бIунаша капитуляци яьлга. Саррахьа зизашца накъа ухар тхона Черновицы яхача Чехословацки городе бIаха нах».

Боевой заданеш дика кхоачашъярах Советски командоване Советски Союза кхо ордени массехк медали елар Ксения Николаевна Абаловайна совгIата.

Нов. Абаловай денадерча гIулакхий лакха мах бир Чехословацки Социалистически Республика правительства, боевой ордени партизански медали совгIата а луш.

Шийна тIем тIа хиннача дукххача новкъосташца хIанз а бувзам лоаттабу Ксения Николаевнас Чехословацки доттагIаша шоайцига хьоашалгIа йийхай из.

Боккха общественни болх бу нов. Абаловас, из хержай Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема ветераний Грозненски города комитета бехктокхаме секретаралла, хIаьта дукха ха йоацаш моттигашкарча Советашка хоржамаш хиннача хана къахьегамхой депутатий райсовета депутаталла хержар из.

М. КОСТЮК,
КПСС Октябрьски райкома орготдела заведующи.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Цӏеча фронтовикий улица, 15.
Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктоккхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленнии, юртбоахамеи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15.
Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.
«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.
Типография из-ва «Грозненский рабочий» Проспект Революции. 7/84.

СФ05369. Заказ № 3210.